

*Женске
практике
у време
пандемије*

Април 2022.

Подржао CENL-ов фонд "Hidden Stories"

Садржај

Владислава.....6

С.9

Јелена.....11

Татјана.....16

Ј.18

Тијана.....20

Ивана23

Јелена25

С.28

Неда31

Мина34

Милица	•••••	36
Светлана	•••••	38
Наташа	•••••	41
Ивана	•••••	44
Александра	•••••	47
Милица	•••••	49
Бојана	•••••	56
Маја	•••••	58
Радославка	•••••	60
Милица	•••••	63
Биљана	•••••	65
Ивана	•••••	67

Снежана69

Лаура71

Беба74

Владислава

Ја сам Владислава Живковић, лекар у примарној здравственој заштити, мајка двоје деце, самохрани родитељ. У време почетка пандемије ћерка је била студент, а син у завршном разреду средње школе. Радим у дому здравља са обласним становништвом.

На почетку пандемије сви смо били на својим радним местима, радно ангажовани, спроводећи мере и процедуре достављане од стране надлежног министарства, које су се често мењале и на дневном и на недељном нивоу, према потребама. Постојао је проблем одвојити и препознати заражене пацијенте, што је у почетку било релативно лако, јер су циљне групе били људи који су путовали и долазили из иностранства. На почетку је у оквиру сваке амбуланте одвојена по једна ординација где смо обрађивали те пацијенте. Од заштите, врло скромне, били су хируршки мантилићи, рукавице, маске, а сама ординација била је близу улаза, односно излаза из амбуланте. Проблем је био недостатак опреме јер се она бацала након сваког прегледа и брзо смо увидели да не можемо тако да функционишемо и указала се потреба за реорганизацијом. Поред тога, постојао је и страх ко ће да прими таквог пацијента од колега који су тог дана били на дужности. Ја нисам осећала страх при прегледу тих пацијената. У принципу сам се понашала рационално, јер након 24 године радног стажа, имам свој приступ пацијентима у сезони грипа, код стања гнојних ангина и других заразних болести, код којих су потребне посебне мере заштите. Као основно: отворена просторија, отворени прозори и преглед се обавља без страха и наравно без контакта. Након прегледа, суспектни пацијенти су излазили из ординације како бисмо могли да завршимо документацију.

Када је уведено ванредно стање, идеја наших менаџера била је да се не изложе сви лекари истовремено, зато смо радили по систему једна екипа здравственог особља једног дана, па смо радили више сати, некада и 12 сати, и то сваког другог дана. Када се повећао број заражених, повећан је и број лекара у смени како би се смањиле гужве испред амбуланти. Врло брзо нисмо више могли да радимо у једној просторији са зараженима, тако да је сваки лекар обављао прегледе у својој ординацији. Нисмо имали довољно опреме, одустали смо од заштитне одеће коју нисмо имали, а било је само маске и рукавица. Како је у почетку био мали број хируршких маски, добили смо платнене маске које смо носили кући и сами прали и дезинфиковали, баш као и униформе. Алкохола је некад било, некад не, тада су га замењивали вода и сапун. Са рукавицама су такође врло различита искуства. Једна

тура је била величине XS, то је мени било мало, стезале су ми прсте, који су били редовно модри када их скинем. Једном приликом смо добили читаву кутију рукавица за леву руку, а како је служба хитне помоћи добила кутију са рукавицама за десну, успели смо да их разменимо и направимо комплете.

Најтеже ми је на послу било како се организовати, где направити паузу, да ли јести, где јести, како јести. Сматрала сам да не могу да једем са прљавим рукавицама, а ако их баћим, нећу их имати за наредни преглед, тако да сам јела само упаковане ствари, најчешће мало Плазма кекса, од воћа банане, и пила сам флаширану воду. Биле су две кратке паузе у току радног времена. У почетку су се просторије стерилисале после сваког пацијента, када је било мало заражених, па је улазио само један пацијент у амбуланту, а касније је то било немогуће. Дешавало се да пацијенти колабирају док чекају у реду, па смо пружали прву помоћ, некада обављали преглед у колима код пацијената са посебним потребама, некада је хитна служба довозила пацијенте, па смо улазили у њихова кола да обавимо преглед.

Ипак, најтежи тренутак од почетка пандемије био је када је, током контролног прегледа, након прележаног ковида, један пацијент преминуо у мојој ординацији. Смрт је била тренутна, ништа нисмо могли да урадимо. Овај случај отворио је и бројна нова административна питања.

Изазов на мом послу представља и то што наш дом здравља нема своју лабораторију, ни услова за пропратну дијагностику, тако да је сваки пацијент који је захтевао даљу обраду морао да оде до опште болнице, која је изван града, како би урадио лабораторију, снимак плућа и шта је још потребно.

У новом режиму рада најчешће сам на месечном нивоу имала само 4 слободна дана и то 12 радних дана па 2 слободна, дакле имала сам два радна викенда у месецу. То је било напорно уз стално мењање смена. У кући нисам ништа ни почињала што не бих могла да завршим, једноставно сам чувала снагу за посао.

Од почетка пандемије имам мање стрпљења за пацијенте који долазе без преке потребе код лекара. Непрестана гужва испред ординације ствара ми нервозу и чини да се осећам непријатно када се нађем у близини пуно људи. То препознајем као неку врсту фобије од толико људи на малом, затвореном простору. У суштини, сам рад са пацијентима, када улазе један по један, уз поштовање мера ми није тежак ни напоран.

Након обављеног посла, када дођем кући, треба ми времена да се испразним и вратим на таласну дужину функционисања у кући. Моја деца су то разумела, научили су да ми се не обраћају док не дођем к себи и имају разумевања. Временом је тај период „пражњења“ бивао краћи, тако да сам уз помоћ деце и кућних љубимаца успевала да постигнем своје опуштање и повратак у нормалу.

Прележала сам ковид крајем 2020. године. Нисам одмах препознала да је то у питању, мислила сам да сам само преморена, што и јесам била. Држали смо све време отворене прозоре, а било је хладно, децембар месец, руке су ми константно биле модре од зиме. Излазили смо да обавимо прегледе у колима, некад у ходнику и мислила сам да грозница коју сам имала потиче од смрзавања. Тестирала сам се када се појавила температура, била сам позитивна. Одмах сам повучена са посла, а имала сам срећу да су симптоми били лакши. Осим температуре, главобоље и бола у мишићима, нисам имала других тегоба. Нисам правила панику од тога, посматрала сам себе и пратила стање. Није ми био проблем што сам била у изолацији, итекако ми је пријало да две недеље проведем у кући, одмарајући од претходних напора.

Овај период научио ме је да мање излазим из куће и срећем се са људима, а да што више времена проводим са својима. Ту бих додала и растерећење у смислу шминкања и сређивања фризури, јер маска и скафандер једноставно то не дозвољавају, што дефинитивно има и својих предности.

С.

Основни подаци

С.С.К, лабораторијски техничар, удата, мајка једне девојчице

Опишите један просечни дан од почетка пандемије

С обзиром да од првог дана пандемије радим у Ковид амбуланти, већи је прилив посла у односу на период пре пандемије.

Посебно поделите искуства и изазове на послу током пандемије: на месту рада или од куће

Сваки дан је био посебна прича. Гледаш људе којима је помоћ јако потребна, а не можеш пуно да им помогнеш.

Разлика у пословним и приватним обавезама пре и током пандемије

На послу сваки дан је тежак, пун посла од јутра до мрака, за кућне обавезе и немаш баш пуно времена.

Које вам је најупечатљивије искуство од почетка пандемије?

Март месец, проглашење пандемије и први позитиван пацијент у нашој Ковид амбуланти, истински страх од контакта са тим пацијентом и питање шта ће бити са мном.

На који начин вас је пандемија променила, а да сте тога свесни?

Постала сам нервознија, без стрпљења.

Да ли сте ви или неко од ваших најближих прележали С-19, а ако јесте, шта је ново такво искуство донело?

Ја сам прележала, хвала богу, без последица.

Да ли сте запазили промене у односу са блиским људима?

Да, отуђили смо се.

Шта је био Квиско у најтежим моментима? Шта вам је помагало да пребродите кризне моменте?

Када дођем кући и видим своје дете.

Да ли сматрате да је жена поднела највећи терет пандемије глобално посматрајући?

Да, нарочито жене које су радиле у Ковид амбулантама јер су долазиле на посао ујутру и полазиле касно у ноћ својој кући.

Јелена

Зовем се Јелена Ђурић. По занимању сам виша медицинска сестра. Живим и радим на Новом Зеланду од 2000. године. Имам двоје одрасле деце, Сару (31) и Матију (28). Сара живи у Београду од 2020. године и предаје енглески језик. Ради за енглеску компанију Perfectly Spoken, преко интернета. Матија последње две године живи у Мелбурну и ради као економиста, такође од куће. Разведена сам.

Можда ће мој осврт бити занимљив из два разлога. Први је што радим у карантину већ 17 месеци и пренећу своја искуства како је све то организовано на Новом Зеланду, а други је што сам и сама била у организованој хотелској изолацији два пута од по 14 дана. Први пут у августу 2020, по повратку из Аустралије, после пословног ангажмана, а други пут по повратку из Србије.

Посао у овом делу света ми је у последњих неколико година омогућио да будем фриленсерка. Пре пандемије, одрадила сам око 10 уговора преко аустралијских агенција за ангажовање медицинских сестара и радила сам у исто толико различитих болница, како у градским, тако и у руралним подручјима. На тај начин, спојила сам путовања и посао. Када бих се, по окончању ангажовања, враћала на Нови Зеланд, где ми је статус био „замрзнут“, настављала сам да радим у окландској болници и покривала 25 различитих одељења, у складу са потребама болнице.

Почетак пандемије затекао ме је у Аустралији, где сам радила, а на Нови Зеланд сам се вратила у септембру 2020. Од тада се нисам видела са својим сином.

На Новом Зеланду важе стриктна правила изолације. Били смо закључани месецима, с кратким прекидима. Овде није била могућа изолација код куће. Уз специјалне пропуснице, могли смо да се крећемо само до посла и назад. Могли смо и до продавница хране и до апотека, а све друго је било затворено.

Мој посао је суштински захтеван и исцрпљујући, и можда је ово одговор на питање шта се разликовало, а то је да сам између смена од по 12 сати, којих је било и по 3 или 4 у низу, пре пандемије, одлазила у природу да се

одморим. Волим да планинарим, а Нови Зеланд заиста има дивне могућности за такве активности. Дружила сам се с пријатељима, одлазили смо на излете, лепа дешавања по граду, а посећивали смо се и код куће. Нисмо се виђали месецима.

У време пандемије, постојао је посао и постојала је кућа. Осећала сам се заробљено, закључано, уморно, усамљено, анксиозно...

Иако моја мајка живи у Окланду, нисмо могле једна другу да посећујемо. Она живи сама, па је то било врло фрустрирајуће. Касније, и кад сам могла да је посетим, осећала сам нелагоду из страха да могу да јој пренесем вирус јер сам радила у карантину где су позитивни пацијенти. Тестирани смо сваког радног дана. Радили смо PCR тест сваки пут кад дођемо на посао. На резултате се чекало и по 24 сата.

Када су мере ограничења кретања попустиле, са нивоа 4 на ниво 3, и даље нисмо могли да изађемо из Окланда. Најтеже ми је падало то што не знам када ћу моћи поново да видим свог оца који живи у Србији, као и своју децу. Та неизвесност је тешка као туч.

Као што сам рекла, радим у карантину од септембра 2020.

На Новом Зеланду важе строга правила изолације. Овде живи 5 милиона људи. Много их је расуто по свету и једино држављани Новог Зеланда могу да се врате у земљу. Нема туриста ни посетилаца. Пре него што уопште помислите да се вратите, морате сами да обезбедите место у једном од хотела за изолацију, а има их 18 у Окланду, и још 15 по другим градовима. То је дуг процес. Извлаче се имена попут лутрије, па ако имате среће да упаднете у првих 2.000 имате место. Аплицира и по 15.000 људи, тако да многи добију само „више среће други пут“.

На послу се мењају правила веома често, нарочито у погледу дужине трајања изолације. Сада то зависи и од тога који сој вируса имате, па ако сте оболели од омикрона, остаћете у изолацији 14 дана, а ако је неки други сој вируса, онда 10 дана. Конкретно говорим за карантин. Он се разликује од хотела за изолацију у који се смештају сви пристигли на Нови Зеланд. Људи се тестирају 4 пута за то време, и ако је неко позитиван, шаљу га код нас у карантин. Има пуно нервозе, конфузије и фрустрације.

На пример, када је један члан породице позитиван, а остали негативни, а бораве у истој соби за изолацију, позитиван члан остаје у изолацији од 10 до 14 дана, у зависности од соја вируса. Након тога, сматра се да не представља више опасност за спољни свет и пуштају га, али последњи дан његове инфективности узима се као први дан за све чланове његове породице с којима је био, тако да они остају још 10 или 14 дана.

Моја каријера је потпуно променила ток. Радила сам на одељењу за интерне и инфективне болести 10 година, а онда сам одлучила да радим различите послове као сестра, покривајући различита одељења у оквиру болнице, а потом и шире, када сам отишла у Аустралију где сам имала вишемесечне уговоре широм земље.

Онда је наступила пандемија и закључавање. То је донело страх, нервозу и неизвесност. Одазвала сам се позиву да радим у карантину јер то јесте био пословни изазов, али сад већ све предуго траје и узима данак.

У једном периоду, болест се интензивно ширила међу припадницима новозеландских банди или „генгова“. Ту је било ситуација и за смејање и за плакање. Затворите наркомане, дилере дроге, бескућнике на две недеље у хотелску собу с могућношћу да излазе напоље под пратњом на сат времена у току дана. Замислите. Наркотику су покушавали да пренесу кроз наручену храну. Родбина и пријатељи су вадили цигарете из паклица и мењали за марихуану. Било је разбијених глава и зидова, покушаја бежања.

Вербално насиље је било свакодневно. Мени је упечатљив био потпуно истетовирани, висок и крупан човек, високо рангиран у клубу Hells Angels, бесан и непријатан, коме сам радила PCR тест у пратњи два полицајца. У току бриса, одмакао је главу уназад, прекинуо тест на пола посла и рекао: „Сад си то урадила и никад више“. Ипак смо га некако одобровољили и поновили брис.

Пандемија нас је глобално променила. Адаптирамо се како знамо и умемо. Ја сам у почетку чак била и задовољна, јер сам у тој осами имала више времена за себе. Читала сам пуно, читала сам као никада до тада, наручивала сам много књига из Србије јер још увек више волим да читам на српском језику. Одржавала сам контакте с децом преко видео чета и хабрила их.

Сада сам се уморила. Осетљива сам и плачљива, а то нисам била раније, ужелела сам их се, не знам кад ћу их видети. Ипак, имала сам среће да посетим Србију у јулу и августу, помогнем болесном оцу. Видела сам и Сару

и пријатеље, дружили смо се, душу су ми нахранили. Мислила сам, ево иде на боље, али опет смо затворени, и примећујем да ментално здравље постаје све већи проблем.

Ја нисам имала ковид, иако сам ту где јесам, имала сам мало и среће да се у путу до Србије преко Емирата не заразим. Моја деца и рођена сестра су били заражени у исто време – Сара у Београду, Матија у Мелбурну, Невена у Питсбургу. То је све било сада у јануару. Сви су вакцинисани, а Сара и Матија имали су веома јаке симптоме који су трајали 3-4 дана. Невена је имала нешто блаже симптоме. Најтеже ми је пала раздвојеност и немогућност да им помогнем. Сара се бринула за своју бабу коју обожава, а која има 93 године. Срећом, бака нам је добро.

Промене у односима са блиским људима су присутне, засигурно. Имамо различите ставове по питању вакцинације, да ли је бољи овај или онај систем за сузбијање вируса, имам блиске људе који се понашају по принципу „није ово ништа“, и „ово нама неко ради“ и „више штете од вакцине него користи“. Имам блиске пријатеље који су изгубили посао, који нису видели новорођене унучиће већ скоро две године, који су напустили Нови Зеланд због строгих мера и неслагања са одлукама Владе. Имам бахатих пријатеља који не носе маске ни у јавном превозу (углавном су у Србији), јер овде их не би ни примили у аутобус. Овде више псују и буне се док разговарамо, али поштују све прописане мере. Углавном.

Тешила ме је могућност да се са најближима чујем и видим бар преко интернета.

Књиге су биле КВИСКО. Ураћање у неке друге приче и животе. Природа је била КВИСКО. Локалне шуме и плаже, пентрања, обраћање више пажње на оно што нам је доступно у датом тренутку. Птице, биљке, шкољке, лепота око нас, а има је много.

Пробудите се у рану зору, па вам тешко око срца, у души, закључани сте, не можете тамо где желите. Син ми је на 4 сата лета од мене, ужелела сам га се. Нисам ја посесивна мајка, али немогућност да га видим бар неколико пута годишње троши ми стрпљење. Сару сам видела пре неколико месеци, али ми то у тим јутарњим, тихим, мрачним сатима ништа није довољно, ужелела сам се и ње. Мој тата нема више пуно времена, а ја не могу ништа да променим. Сутра да га нема, ја не могу да обезбедим ни изолацију брзо, а без изолације нема ни пута.

Али кад тако тешки моменти попусте, онда се пробуди практична жена у мени и каже: добро, доста, шта је ту је, није најгоре, да видимо шта може да се извуче из дана, чиме располажем, наћи ћу нешто. И нађем. Добијем супер смену на послу и помогнем Сари у реновирању стана, што ми причињава задовољство. Средим албуме са сликама. Направим каталог књига које поседујем. Преуредим полице. Играм карте с мамом. Чујем се са драгим људима на кафици преко интернета. Важни су ми ти контакти. Помогну да се дани у овом општем лудилу лакше преброде.

Сада можемо да се дружимо, па уживам с пријатељима. Искукамо се мало сви редом, па се исмејемо, па вечерамо и попијемо чашу, две вина. Чак и отпутујемо онако скупа на два, три дана у неку недођију.

Мислим да смо сви подједнако оштећени, а посебно запослене жене с малом децом, као и мушкарци који су изгубили послове, или су радили од куће у атмосфери где деца трче наоколо јер не иду у школе и вртиће. Поднела су велики терет и деца која нису ишла у школу и на факултете, одрастајући у једној свеопштој тензији, али и стари људи, усамљени и уплашени, и они код куће, и они по старачким домовима, здравствени радници и наставници такође. Не знам професију која није дотакнута овим проблемом. Генерално, сви имамо мање стрпљења и толеранције.

Толико је различитих мишљења по питању истог проблема од стране врло образованих људи. Велики утисак су ми и разне теорије завере, масовне сумње шта се заиста дешава, да је вирус узрокован 5G технологијом, уплитање Била Гејтса, за кога тврде да користи вирус да пороби човечанство. Чипови и такве ствари...

Свеснија сам значаја малих тренутака и сусрета које сам раније узимала здраво за готово. Ја их зовем искрице које живот значе.

Татјана

Татјана Павићевић, дипл. фармацеут
Радим у својој апотеци, удата, син 5 година

Чланови породице нису имали ковид, али је ковид-криза оставила трага како на пословни тако и на породични живот.

Што се посла тиче, била сам на линији фронта. Појачана потражња захтевала је високу спремност, издржљивост, сналажљивост, као и солидарност према пацијентима и колегама. Тиме сам јако задовољна. Дружење са пензионерима у ноћима када су једном недељно могли изаћи из куће никад заборавити нећу. И оно што ћу памтити за цео живот је страх у очима људи, од неизвесности. То други пут доживљавам пошто сам радила исти посао и 1999. године, када је било бомбардовање. Овога пута су уплашени погледи били под маскама. Али сам из тих погледа осећала и захвалност за оно што радим.

Кад је породица у питању, била сам страшно забринута за мајку која је била сама у малом стану, усамљена и уплашена. Брига је била доминантно осећање. Муж је радио од куће, чувао сина, ја одлазила и долазила и сећам се бацања гардеробе на терасу и детаљног купања пре него их загрлим кад се вратим с посла. Друго осећање које памтим је блискост коју смо имали у то време и концентрисаност једно на друго.

Догађај који је оставио стрес: син је морао да остане на Институту за мајку и дете, а нису допустили да ја останем с њим, то су била нова правила због пандемије. Били смо очајни муж и ја, а син је показао највећу храброст. Све је прошло без проблема. Али и данас се плаши да га не оставим негде и врло је обазрив по том питању.

Кад су пријатељи у питању, доста њих је имало вирус, али су сви добро прошли.

Утисак ми је оставила различита реакција људи на вирус. Од оних који нису веровали да постоји и нису хтели да се придржавају мера и препорука, до оних који су једва на улицу излазили и имају последице од претрпљеног страха.

Мислим да сам се добро снашла, имала сам разуман страх, живела сам у складу с правилима, вакцинисала се и, надам се, сачувала здрав разум. Али наочаре које је ставила ковид-криза још су ту...

J.

Основни подаци

J. С., васпитачица, удата, двоје деце

Опишите један просечни дан од почетка пандемије

Просечан дан - уобичајене рутине, нема значајнијих промена, деца су старија, самосталнији су, па је мање обавеза око њих, али то би се свеједно десило и без пандемије... Разлика је у осећањима.... Дани су испуњенији страхом и бригом, нарочито на почетку пандемије. Чињеница да се све може променити у једном тренутку ствара осећај тескобе и потврђује ону стару изреку “Човек планира, а Бог се смеје...”

Посебно поделите искуства и изазове на послу током пандемије: на месту рада или од куће

Пандемија је показала да је наш предшколски систем васпитања и образовања лоше организован и да наша образовна политика предност даје квантитету и занемарује квалитет. Вртићи су увек били чувари социјалног мира, па се то десило и за време пандемије. После ванредног стања отворени су, уз мноштво епидемиолошких мера, да би се врло брзо схватило да је њихово поштовање немогуће. Врло брзо вртићи су наставили са радом као да пандемија не постоји. Поштовање мера односило се само на запослене тако да су сви добили још много додатних обавеза. Заборавили су само да тим истим запосленима дају неке супер моћи које би омогућиле да на ограниченом простору држе на дистанци велики број деце, да издалека пресвлаче бебе или утеше децу, да рационално користе заштитну опрему коју добијају у минималним количинама, да дезинфекцију играчке после сваког коришћења, да вешто избегавају вирус на путу до посла јер је уз све ове мере било „немогуће заразити се на послу“, да савладају „технику сенке клона“ кад више од пола колектива оде на боловање - јер замена нема, да савладају различите технике дезинфекција како вирус не би донеле својим укућанима, да се суочавају са неодговорним родитељима, да процене у ком таласу пандемије вирус напада децу.... О васпитно-образовном раду да и не говорим. Деца најбоље уче у игри кроз социјалну интеракцију са децом различитих узраста, са одраслима, сопственим чињењем, а све ово је у условима пандемије ограничено. Време ће кроз нове генерације показати све негативне последице пандемије. Да је образовни систем организованији, да вртићи још пре пандемије нису претворени у чувалишта, можда би те последице биле незнатне.

Разлика у пословним и приватним обавезама пре и током пандемије

У приватним обавезама није било много разлике, пословне су описане у одговору на претходно питање.

Које вам је најупечатљивије искуство од почетка пандемије?

Први дан ванредног стања, син добија температуру, супруг безуспешно зове број дома здравља, не знамо шта да радимо. Већ видим како по нас долазе људи у скафандерима, страشان осећај у стомаку.

Тишина на улицама за време полицијског часа.

На који начин вас је пандемија променила. а да сте тога свесни?

Мање размишљам о будућности, више уживам у садашњости.

Да ли сте ви или неко од ваших најближих прележали С-19, а ако јесте, шта је ново такво искуство донело?

Прележала сам корону на средини пандемије, после примљених вакцина.... Мислим да би било страшније да сам се разболела на почетку. Није било страшно, пратила сам савете лекара и брзо се опоравила.

Да ли сте запазили промене у односу са блиским људима?

Нисам.

Шта је био Квиско у најтежим моментима? Шта вам је помагало да пребродите кризне моменте?

У тешким моментима Квиско је била породица.

Да ли сматрате да је жена поднела највећи терет пандемије глобално посматрајући?

Наравно да јесу. На професионалном и породичном плану. Неопходно је било балансирање између пословних обавеза, бриге о сопственој породици и родитељима. Наравно да то све не би успеле без адекватне подршке партнера.

Тијана

Зовем се Тијана, имам 42 године, мужа и двоје деце (3 и 10 година). Запослена сам у банци непуних двадесет година и радим у информатичком сектору за електронско банкарство.

На почетку пандемије, у току затварања, радила сам од куће. Због превелике потребе посла, додељен ми је посао испомоћи клијентима у коришћењу интернет и мобилног банкарства, који је подразумевао телефонско инструисање клијената за коришћење онлајн сервиса, које је тада било једино средство располагања средствима у смислу плаћања редовних рачуна. Ова врста посла била је укључена у мој свакодневни посао и пре пандемије, међутим, обим тог дела посла се умногостручио и захтевао исцрпљујуће телефонске разговоре са многобројним клијентима. Радно време је било бесконачно, протезало се на читав дан, викенди нису постојали и у априлу сам имала 40 узастопних радних дана, дакле без викенда, са радним временом преко стандардног осмочасовног рада. Деца су тада била у кући (вртићи затворени, школа онлајн), супруг је радио у канцеларији (није радио од куће, јер по пропису фирме у којој смо обоје запослени, није дозвољено да супружници истовремено раде од куће, те смо донели одлуку да је он тај који „иде на фронт“, док је у кући заправо било право ратиште)

Кратак опис сцене - стан нам је констатно у благом хаосу, старији син са слушалицама покушава да похвата све конце обавезне телевизијске наставе, онлајн учионице и млађе сестре, која је, када су заједно, навикла на неподељену пажњу. Тада трогодишња ћерка (узраст у којем уз асистенцију користи тоалет, прање воћа итд) узима улогу малог сметала, које, отргнуто од друштва и редовне вртићке забаве, не проналази задовољство у гледању цртаћа по цео дан, али јој премештање ствари по кући, вожња ролера на 6. спрату и реализација свих маштовитих идеја које трогодишњем детету падају напамет, представљају својеврстан допринос хаотичној атмосфери нашег новог живота “у четири зида”.

Ја сам често радила до вечерњих сати, устајала рано да припремим кућу и храну, да осмислим неки програм за тај дан, у смислу неке осовине око које би могли да се контролисано вртимо, и која би нам дала обележје дана, а да нас целодневне обавезе не разбацају и не разбуцају и то мало заједничког времена које смо имали, без обзира што смо заједно... Тај парадокс је додатно био оптерећен и страхом од могуће заразе, па када бих се и окуражила да се промолимо на ваздух, у моментима када је било дозвољено, и у средини која је била безбедна, имала бих и грижу савести да то и није паметна идеја. Одлазили бисмо на реку и бацали каменчиће, заобилазили

игралишта, комшије и случајне пролазнике, још уплашеније од нас. Враћала сам се кући неиспуњена, без ведрине и безбрижности којима и обичне шетње испуњавају наше акумулаторе који нам служе да обојимо свакодневну рутину. Враћала сам се послу и жалопојкама несретних људи заглављених између садашњице и технологије која им је потпуно страна - у питању су најстарији суграђани, којима је била потребна телефонска помоћ око плаћања преко мобилног телефона, интернета, а који су здушно користили „живу реч“ да након завршеног посла са мном у телефонској асистенцији, себи дају одушка у разговорима и утисцима, који су били једном речју безнадежни. Крајем маја, пред обуставу забране кретања, 80-годишњи комшија подлегао је притиску затвореног простора и потенцијално преурађене смрти од заразе, и пресудио себи једним хицем. То ме је додатно узнемирило, али ипак мотивисало да наставим са подршком и топлим речима непознатим бакама и декама који су ме службено звали, а приватно исцрпљивали својим тегобама. Дани су долазили и пролазили, посао по цео дан, на ТВ-у школа и часови, бацим поглед и помислим да смо благословени што нам се старије дете самостално сналази у свом школском распореду (и здушно користи сваку паузу да настави „таблетирање“, тј. да игра игрице и дописује се са другарима... ма важно да ми је „на оку“, тешим се ја. Учитељица ме зове да јој кажем да ли је све у реду и зашто се не јављам на телефон, звала ме је да се изјаснимо за неке школске активности... Не могу, кажем јој, да стигнем ни да погледам анкету на групи, а други телефон у кући немамо, осим овог мог који је службено узурпиран по 10 сати дневно...). Исто је тако прошао и свештеник - звонио је на интерфон. “Добар дан помаже Бог”, каже он, “не освештавамо по кућама због епидемије, али ми се не јављате на телефон, па реко да видим да ли сте добро”. “Добро смо, хвала на бризи и дођите нам што пре”, кажем му ја.

Ноћу не бих могла да заспим док не попијем чашицу жестине, мало да ме смири и спусти адреналин, да умири целодневну напетост и бригу, да могу да легнем без борбе змајева у глави. У мају, по повратку на посао, приметила сам да сам агресивнија, па сам укинула ову алкохолну успаванку.

Мај је донео и испитне обавезе, колоквијуме и вежбе на којима су била у заостатку месецима. Октобра претходне године уписала сам двогодишње мастер студије. Мом одушевљењу програмом и професорима није било краја, лепо сам почела - јануарски рок успешно завршила, а онда је уследила пандемија и од марта су предавања била организована онлајн, за вежбе и праксу смо се сналазили у кућним условима, уз констатне иструкције и дописивања са професорима. Сада је требало изаћи на испите у јуну, или макар завршити све предиспитне обавезе до јуна - предати радове и вежбе. Опет нема спавања - вратили су нас у канцеларије, бициклом на посао, осмочасовни рад, па кући на предах са децом и онда ноћу по неколико сати рада. Исцрпљена, али срећна што

сам успела до јуна да предам све, па да почнем да спремам испите за септембарски рок, како бих у октобру са својом генерацијом уписала другу годину... Ионако се на море није ишло, одмор у току лета није долазио у обзир због нагомиланог посла. Ипак, срећу сам налазила у креативном раду на студијама, снагу црпела из безбрижне дечје игре, летњег времена, дужих шетњи, похвала професора, сарадње са осталим студентима на заједничким пројектима и коначно мало заборавих пандемију.

У септембру и октобру положила сам све испите и уписала другу годину, а онда, доласком јесени, новог таласа пандемије и још једне године студија преда мном, осетила сам губитак физичке снаге са којом се дошлепала и несигурност и нека психичка нестабилност, која ме је блокирала у рутинским, свакодневним пословима, а нарочито у могућности да будем креативна, паметна и концентрисана на студије... Није дуго требало да се мом супругу упали црвена лампица, да је време да ме одвуче негде на пар дана у октобру, без обзира на све обавезе, отпутовали смо на једну доступну плажу, на којој је и даље трајало лето и то је било довољно за „реинкарнацију“. Продисала сам и вратила се спремна за нове победе.

Срећом, са породицом и пријатељима успели смо да одржимо односе јер су у питању јаке и дуге везе које не раскида ни дуг период изолације... Срећом у мом окружењу сви смо ковид прошли са уобичајеним лакшим симптомима, и то у по неколико пута, уз вакцинацију и све мере предострожности.

Утисак ми је, сада када је наизглед најгоре прошло, да је пандемија прецизно погодила свачију ахилу пету, однела бројне животе и свакога научила бројне лекције, а мени лично поред свих недаћа и брига, донела чак и неколико зрна среће које би таласи живота неприметно преклопили да околности нису биле тешке. Свесна сам да додатни притисак који сам тада поднела, може узети данак, али се надам да ће ме сада, другачији поглед на живот и људе око себе, ревитализовати за дане будуће.

Ивана

Основни подаци: име и презиме, професионални статус, породични статус и деца (у кући или ван куће)

Ивана Васић (1976), продавац у прехрамбеном објекту. Удата, мајка троје деце, два сина која живе са нама и ћерка која не живи са нама.

Опишите један просечни дан од почетка пандемије (било за време закључаности, било након њега) са освртом на оно што се разликује у односу на период пре пандемије. Посебно поделите искуства и изазове на послу током пандемије: на месту рада или од куће

Мој радни дан за време ванредног стања је почињао у 6 ујутру и завршавао се у 17h. На послу смо сви били преоптерећени због превеликих гужви, радили смо на више одељења. Превоз од куће до посла је био велики проблем, па смо најчешће морали да се организујемо међусобно и превозимо нечијим колима. То је трајало док нису увели ванредни градски превоз. Слободно време које сам имала је тада било увек у кући зато што је кретање било ограничено.

Разлика у пословним и приватним обавезама пре и током пандемије

У односу на стање пре пандемије, издвојила бих већи број радних сати, отежан долазак на посао и одлазак с посла, много више радних обавеза које су биле напорне и исцрпљујуће, као и мањак слободних активности након посла.

Које вам је најупечатљивије искуство од почетка пандемије?

Хистерија и паника које су биле свакодневне нарочито у продавницама.

На који начин вас је пандемија променила, а да сте тога свесни?

Нисам приметила да ме је променила.

Да ли сте ви или неко од ваших најближих прележали С-19, а ако јесте, шта је ново такво искуство донело?

Моја ћерка. Не мислим да је донело нешто ново.

Да ли сте запазили промене у односу са блиским људима?

Постали смо нервознији.

Шта је био Квиско у најтежим моментима?

Због преоптерећености на послу, једва сам чекала објаву полицијског часа јер је то значило да продавница тада не ради.

Да ли сматрате да је жена поднела највећи терет пандемије глобално посматрајући?

Вероватно да да, јер су жене већином запослене у трговини, апотекама, здравству.

Јелена

Јелена Милинковић - радим у Институту за књижевност и уметност у Београду, доктор сам наука и тренутно научна сарадница, удата сам, имам мужа и двоје деце, ћерку (7,5) и сина (2,5), и тренутно су деца доста у кући.

Мени се пандемија поклопила са другим дететом, тј. поклопила се са једним делом породичног одсуства тако да ми се разликују просечни дани пре 2019. када се Филип родио и након тога. Филип се родио у мају 2019, а већ у марту наредне године је кренуло све ово са ковидом у Србији. Тако да се ми још нисмо вратили у ритам који смо имали пре његовог рођења. Ипак, највећа разлика у дневној организацији је била док нису радили вртићи, па је и ћерка била искључиво код куће, док је муж био код куће и док нисмо могли да излазимо кад смо желели. Тада смо морали да усклађујемо бебин ритам и ритам закључавања да бисмо планирали шетње, на пример. Што се мене тиче, ја сам и пре пандемије имала опцију да доста радим од куће, али са пандемијом мој просечан дан је почео много више да личи на просечан дан жене домаћице која се бави кућом и децом, а много мање на просечни дан жене, научне раднице, која треба нешто континуирано и концентрисано да чита, пише, истражује, иде у библиотеке и архиве... Када је све у реду и када су деца здрава, просечан дан нам тренутно изгледа тако што се ујутру деца одведу у школу и вртић, ја сам углавном код куће, радим негде до 15.00, онда идем по децу и враћам их кући и поподне смо муж и ја са њима. Али када се неко од деце разболи, систем пада и организација се потпуно мења, а рад постаје готово немогућ. Чување деце се променило у односу на време пре пандемије, јер је тада било много више опција. Биле су расположиве баке, различити простори за игру, играонице и сл., где су деца могла да проводе време. Сада је све то углавном измењено. Простора где су деца могла да се играју у затвореном има све мање, доста играоница је затворено, а и ми смо се некако одвикли од таквог облика "дружења" и "забаве". Однос са бакама је промењен, јер смо на почетку пандемије доста, па све до вакцинације, доста чували своје родитеље пошто су нам говорили да можемо да их заразимо. Они су углавном и болесни и стари, а уз то је њих ова епидемија исто уплашила, па су тако и они сами створили некакве блокаде. Моја ћерка је почела да проводи много мање времена са мојим родитељима, а син је бабе и деде упознао или преко екрана или преко терасе што аналогно што дигитално. Када је постао довољно велик да може да гради однос са бакама и декама, били смо затворени и онда их је виђао машући са другог спрата или гледајући у екран. Тако да бабе и деде уопште нисмо укључили у његово чување, што нам сада пуно фали. Ево тек сада када је и он природно зрелији и самосталнији успостављају неки квалитетнији однос. Пандемија нам је доста променила динамику виђања и сусрета са родитељима уопште.

Ми смо се од њихове помоћи у чувању деце одвикли, а и они су се спонтано одвикли да нам помоћ нуде, и то представља озбиљну промену. Уз то, све ово траје већ две године, родитељи су нам све старији и болеснији, а пандемија их је коштала емотивно и психолошки.

Пошто радим у научној институцији ми смо и пре пандемије доста радили од куће или из библиотеке и архива, оно што је постало озбиљан изазов јесте да се усклади професионално и приватно и да се у једном потпуно приватном простору где су сада и деца, а повремено је и муж радио од куће, пронађе време за максимално професионални рад, да се пронађе простор, да се свима обезбеде услови, али и да се пронађе ментална снага да се након свега и уз све, ради. И сада, иако су се неке ствари вратиле на старо, и даље траје недоступност или отежана доступност архивске и библиотечке грађе, читаоница, студијских путовања, истраживања, то све много отежава научни рад, а и даље је много мање живе интеракције, а много више екрана. Неке колеге са Института, на пример, нисам уживо видела скоро две године. Једно време се готово ништа није радило, поготово у смислу организације научних скупова, округлих столова, разговора, промоција издања, што смо пре радили на Институту и што нам је у опису посла. Раније смо имали циклусе предавања, гостујуће предаваче и истраживаче из других института или из других земаља, а та размена искустава је јако важна у науци, поготово што се тада размене референце, искуства, проширују се поља истраживања, умрежују се људи, сада је то отежано. И размишљам како већина контаката са којима интензивно сарађујем јесу контакти од пре пандемије. То је велика промена. Ја и даље водим тај велики пројекта посвећен часопису Женски покрет. Читав пројекат је осмишљен када нисмо могли ни да помислимо шта ће се дешавати. Започела сам са радом пре пандемије и породилског одсуства и све време радила на пројекту. Тренутно смо у завршној фази јер радимо на зборнику радова са конференције. Испоставило се да смо колегиница Жарка Свирчев и ја у ходу научиле како да радимо у пандемијским условима и да испунимо све задатке пројекта који су планирани за реализацију у регуларним условима. Тако смо прве на Институту направиле хибридную конференцију, са комбинованим онлајн и физичким присуством, током затишја пандемије прошле јесени. Учеснице из иностранства углавном су се укључивале онлајн преко Зума, а ми смо биле у библиотеци ИКУМ-а. Онда смо схватиле колико лошу технику има наш Институт, колико нам је лоша интернет веза, како су били јачи наши приватни рачунари које смо донеле у Институт и тако све у ходу. Конференција је била баш успешна, али је било ужасно стресно, много стресније него да смо се сви окупили, дружили, разговарали. Све време смо страховале да ли ће пући веза и више размишљале о техници, него о темама. Иако је било врло подстицајно, нисмо се физички упознале, односно поново виделе са колегиницама из Загреба, Љубљане, па и неким колегиницама из Србије, што је била примарна идеја, поготово што је Женски покрет био југословенски

часопис, имао је испоставе у Љубљани, Сарајеву, Загребу, Београду. Нама је идеја била да направимо једну велику (југословенску) журку поводом 100 година од оснивања овог феноменалног часописа, али смо од тога морале одустати. Ето, и журке ми недостају.

Најупечатљивије искуство током пандемије, када размишљаам глобално, јесте колико смо сви подложни једној манипулацији, хистерији и томе да нам је веома тешко да сортирамо информације, поготово када се сусрећемо са новим стварима и са опасним стварима. Себе сам сматрала особом која се добро сналази у томе, али онда када је кренуло то засипање, морала сам да се искључим, јер је почело да ме узнемирава. И то узнемирење, не када ми причају да ћу да се разболим, да ће моји родитељи да се разболе, да ћемо да се заразимо, да умremo, него узнемирење тиме да не могу да селекујем важно од неважног, релевантно од нерелевантног, јер је све пласирано заједно и много га је било, само је просипано на нас, опречне информације су се пласирале једна за другом, и пласирају се и даље. Рекла сам себи да морам да се искључим и искључила сам се, поготово са друштвених мрежа јер се тамо посебан круг пакла формирао. На Фејсбук углавном не одлазим од тада, нема ме на другим друштвеним мрежама, селективно погледам вести које ме занимају јер волим да сам информисана, и то је то. Томе раније нисам била склона, томе да осетим и физичко и психолошко узнемирење од вести, толико да морам да се искључим.

Током пандемије по први пут сам почела да месим квасно тесто. Моја мајка не зна да меси, никад нисам ни ја месила, али тада сам почела да месим разне цветне погаче, кифлице, погачице, фокаче, а онда сам се угојила па сам престала. Али од тада ми је то остало, да стрес каналишем кроз гњечење теста, чекање да нарасте, обликовање, филовање итд. Тако да тој терапији прибегавам с времена на време и даље. А друга ствар су биле серије, много смо их гледали муж и ја, посебно увече, када деца оду на спавање. То је био наш ритуал и пре пандемије, али сада је уз тај глобални стрес и још једно дете, постао неопходност. Тако да ми већ годинама дан завршавамо и нагомилани стрес отпуштамо тако што отворимо неко алкохолно пиће и пустимо серију. То је наше време које љубоморно чувамо. Током пандемије ми је посебно пријала серија Афера, па онда, на пример, Млади инспектор Морс итд. Торент сајтови су КВИСКО.

С.

С.Ј. , психолог, доктор наука, научни саветник у пензији
Живим у Београду, сама, супруг је преминуо, немам деце

У почетку добијања првих информација о појави вируса Covid-19, нисам била много забринута нити уплашена, мислећи да је то далеко од нас (Кина), а кад су стигле вести о зараженима у Европи, па и у Србији, мислила сам да ће то брзо проћи. Моје прво суочавање са ограничењима због епидемије (касније пандемије) било је средином марта 2020. године, када је требало да одем у посету пријатељици која живи у Земуну поводом њеног рођендана. Међутим, заједничка пријатељица са којом сам планирала да одем, која би нас одвезла својим аутом, била је толико узнемирена (да не кажем уплашена) да није била спремна да иде, па сам се онда и ја запитала да ли је „паметно“ да ја идем, и одустала сам. Није било страшно што нисмо отишле, могле су и неке друге околности да нас у томе спрече, али сам се ја осетила фрустрирано што одустајем због нечега што је изван моје моћи и контроле, а да притом нисам била сасвим сигурна да ли је та опасност стварна. Ово одустајање сам утолико теже доживела због тога што је рођенданска посета пријатељици у Земуну била вишегодишња традиција, поготово што смо се иначе ретко виђале јер се она отежано кретала и због свог здравственог стања није увек била спремна за дружење, а том приликом нас је очекивала. Ово је био само почетак суочавања са отежаним могућностима или немогућностима многих сусрета.

Одустајања од разних планова, жеља па и обавеза су током развоја епидемије и пандемије била све чешћа. Осим отежаних и ограничених сусрета са блиским особама, изостали су одласци у биоскоп, укључујући ФЕСТ и остале филмске фестивале које сам иначе редовно и радо пратила. Није било одлазака у позориште, ресторане, ни излета, а камоли дужих путовања у земљи, а поготово не у иностранство. Окупљања поводом празника и осталих повода за славље су такође изостала. Имам неколико пријатеља и пријатељица који живе у иностранству и које сам пре пандемије виђала бар једном годишње, али не и током пандемије.

Међу мени блиским особама мало је оних који су били заражени, а и они су се опоравили, али је бојазан од могућности заразе била присутна, некад више некад мање. Неке особе из мог ближег окружења су се више плашиле и водиле рачуна тако што су избегавале излагање било којој потенцијалној опасности, док су неки мање

бринули и придржавали се само обавезних мера. Ја сам била негде на средини – виђала сам се са пријатељима када је то било могуће на отвореном простору (паркови, баште ресторана) ређе у стану, користила сам градски превоз или такси, ишла сам на изложбе, позоришне представе на отвореном (Капетан Мишино здање)...

Моји односи са блиским пријатељима нису се много променили, једино је можда више дошла до изражаја солидарност и брига једних за друге. Надам се да се и ја нисам значајно променила услед пандемије, можда и зато што сам у свом дугом животу и пре пандемије доживела много тога и лепог и ружног, многе губитке, растанке и друга лишавања. Кад је већ реч о дугом животу, посебно ми је тешко пало и била сам „љута“ (ни на шта конкретно и ни на кога посебно) због тога што је пандемија настала у време када сам се због својих година повремено питала да ли ћу уопште дочекати крај пандемије, а ако и дочекам, да ли ћу тада бити у могућности да упражњавам активности које су ми због пандемије биле ускраћене. Мање сам бринула због потенцијално већег ризика за старије од тежих облика обољевања услед инфекције ковидом, више су ми сметала ограничења која пандемија собом носи. И зато сам се трудила (када и колико год је то било могуће) да живим као и да нема пандемије, посебно у тренуцима када је она заиста јењавала. И чим је то било могуће вакцинисала сам се, како због веровања да је то пут ка изласку из пандемије (наравно под условом да то ураде и други), тако и због наде да ме вакцина „штити“ и умањује опасности и ограничења условљена пандемијом.

Период тоталне забране изласка из куће, посебно за старије, нисам доживела много теже у поређењу са свим претходним забранама и лишавањима, али ми је све то деловало невероватно и нестварно, да не кажем надреално. Нисам ишла у рана јутарња (заправо ноћна снабдевања) предвиђена за нас старије, али сам неколико пута ту могућност изласка из куће искористила за краће шетње у близини куће. Повремено сам шетала на тераси - равном крову наше зграде или са петог спрата ишла пешице до приземља и натраг, али ми је убрзо то почело да изгледа бесмислено и помало смешно. Са снабдевањем нисам имала никаквих проблема, а добра страна целе те ситуације је што сам се суочила са људском солидарношћу и спремношћу многих да помогну. Пошто живим сама, намирнице су ми набављали и на друге начине помагали суседи из зграде, по потреби блиски рођаци (укључујући и фамилију мог покојног супруга), а посебно су ме дирнуле понуде млађих познаника-сарадника, чије услуге нисам морала да користим, али ми је њихова пажња значила много.

У таквој ситуацији сам и ја имала прилику да покажем солидарност и помогнем особи којој је то било потребно. Реч је о мојој комшиници старој деведесет година, која се врло тешко кретала, а чији су блиски рођаци такође у

старосној категорији оних који у време „закључавања“ нису могли да излазе. Код комшинице је радним данима долазила геронто-домаћица, која се због потенцијалне опасности да зарази кориснике није задржавала у стану, већ је само остављала купљене намирнице. Зато сам ја свакодневно - бар два пута, одлазила код комшинице да јој донесем воду, дам нешто за јело, да попричам са њом. Ми иначе нисмо биле посебно блиске, али ја сам и пре пандемије самоиницијативно, на неки начин, бринула о њој (организовала сам и помогла да поднесе захтев и добије услуге геронто-домаћице, викендом сам јој куповала штампу, обавештавала је о одлукама и активностма везаним за нашу зграду), а током пандемије смо се зближиле. Њој је мој долазак много значио јер је иначе била прилично усамљена, а и ја сам била задовољна што сам могла да јој помогнем и да будем “од користи”.

Током друге године трајања пандемије извесно време сам посветила читању и редиговању рукописа књиге мог рођака који је живео у Сарајеву, а сада живи Америци. Рукопис се састоји из дневника који је његов отац, а мој брат од стрица, водио за време рата док су живели у Сарајеву, а други део су дневничке забелешке и запажања сина о Америци. Читајући овај рукопис поново сам се суочила са тешкоћама и ужасима које су људи преживљавали током рата у Босни, а истовремено сам се мало дистанцирала од проблема везаних за пандемију. Мој рођак је желео да се овај рукопис објави у Србији, и после неколико покушаја успела сам да ступим у контакт са издавачем који је прихватио овај рукопис и књига је у штампи, што ме веома радује.

Пошто сам у пензији, начин на који сам током пандемије проводила време у кућним условима није се битно разликовао у односу на време пре пандемије, осим што је нечега било више него иначе. Више сам читала, пре свега белетристику, више и дуже сам разговарала телефоном, чешће сам гледала филмове на телевизији, па и понеку серију, покушавала сам да средим неку личну документацију и „папире“ везане за мој професионални рад. Осим неколико добрих играних и документарних филмова, као и путописних емисија које сам гледала на телевизији током пандемије, посебно сам уживала у документарним и играним филмовима француске редитељке Ањес Варде, који су приказивани на РТС 2. Била су то инспиративна времена настанка француског новог таласа и атмосфере слободе живљења и стварања у најбољем смислу те речи, што ми је помогло да се бар привремено удаљим и заштитим од непријатне и сурове пандемијске реалности. Предах од живота у урбаним условима у време пандемије пружили су ми повремени боравци у једном банатском селу. У сеоским условима све је било једноставније, могла сам да боравим ван куће у дворишту, а посебно ми је значило што сам време проводила са сестром и сестричином за које сам емотивно везана и са којима гајим леп однос узајамног разумевања и безусловне подршке.

Неда

Основни подаци

Неда Милинковић, специјалиста медицинске биохемије и уже специјализације из лабораторијске ендокринологије, члан Европског регистра специјалиста лабораторијске медицине, научни сарадник и доцент на Фармацеутском факултету Универзитета у Београду. Удата, имам троје деце и једну куцу Муњу.

Опишите један просечни дан од почетка пандемије

У најјачем сећању су ми остали први дани од почетка пандемије, када су била закључавања од 5 сати поподне. Сећам се да је било лепо време, сећам се сунца. У почетку сам била уплашена као и сви, али сам користила сваки тренутак да идем напоље и да шетам. Сећам се да смо сви породично имали добар ритам, да смо увече били сви заједно у кући, некако ми је све то у лепом сећању. Јутарње развлачење по кревету и у пицами, доручак без журбе, опуштено, као да је викенд трајао довољно дуго. Користила сам слободно време да читам, пошто због посла не стижем да се опустим уз белетристику. Шетње преподне, па опуштено спремање ручка, па шетња поподне, и јурњава око 5 сати да се стигне кући. А онда када је цео викенд био полицијски час, седели смо на тераси и пуштали звукове разних птица преко телефона, па смо уживали као у некој далекој шуми. Ишли смо степеницама горе-доле по згради само да бисмо остали у кондицији. А тишина јер није било аутобуса, аутомобила и градског превоза. Да пожелим да се врати то време. Време које не жури, да се стане и размисли о свему.

Посебно поделите искуства и изазове на послу током пандемије: на месту рада или од куће

Пошто је полицијски час почео у летњем семестру док је трајала школска година, врло брзо се прешло на онлајн наставу, тако да сам имала обавеза око организовања и спровођења колоквијума и вежби електронским путем. Сећам се да се на почетку нисам баш најбоље сналазила, али ми је био гушт да колоквијум покренем, активацијом одговарајуће шифре преко телефона, а да не морам да будем испред компјутера. Кренем у шетњу, активирам шифру, па кад се вратим опуштено кући, прегледам и поставим резултате. Мада је читава промена била нагла, врло брзо смо се сви ухотели. Али је на жалост све то постало реалност и изгубило ту првобитну чар.

Разлика у пословним и приватним обавезама пре и током пандемије

На почетку пандемије је било, бар се мени чини, доста мање обавеза, све је некако успорило, али се врло брзо све вратило свом темпу. Обавеза је било око онлајн школе са децом, али их некако нисам много ни форсирала, сами су све то пратили, све је било тако неизвесно да је, бар мени, било бесмислено да нешто специјално планирам и организујем.

Које вам је најупечатљивије искуство од почетка пандемије?

Најупечатљивије искуство може бити то што смо сви некако били уплашени од непознатог, мада мислим да су ту разни медији имали велику (негативну) улогу. Можда и то што се већина уплашила, или није смела, да мисли својим мозгом.

На који начин вас је пандемија променила, а да сте тога свесни?

Мислим да ме пандемија и није баш променила, или нисам свесна да је тако. Једино што сада радим многе ствари јер треба или мора, иако се уопште не слажем са наметнутим.

Да ли сте ви или неко од ваших најближих прележали С-19, а ако јесте, шта је ново такво искуство донело?

Код мене и моје породице је ковид инфекција прошла асимптоматски, тј, срећом, није било озбиљних последица.

Да ли сте запазили промене у односу са блиским људима?

Промене у односу са блиским људима јесте било, и и даље траје, јер су већина њих уплашени, или да не пренесу заразу, или да се не инфицирају, тако да сам јако проредила виђање и дружење са пријатељима, али се редовно чујемо и разговарамо.

Шта је био Квиско у најтежим моментима? Шта вам је помагало да пребродите кризне моменте?

Природа, књиге, деца.

Да ли сматрате да је жена поднела највећи терет пандемије глобално посматрајући?

Суштински да, али мислим да је и то све индивидуално, односно, како се жена поставила према себи и ближњима

(уколико је могла и имала подршку околине). Ја некако не мислим да сам поднела велику жртву, што се мора није тешко, а и ако прихватим да нешто треба или мора, нема много филозофије. Увек треба удахнути дубоко и наставити даље, наћи мир у себи. На крају смо ми сами већински креатори своје судбине, а ништа на свету не траје довољно дуго, да не можемо кад тад видети крај. Стрпљен спасен.

Мина

Основни подаци

Мина Тарабановић, менаџер услуга, живим са момком.

Опишите један просечни дан од почетка пандемије

Просечан дан за време пандемије у периоду закључаности је сваки скоро био исти... Шетња по крају, набавка намирница за мене и момка, као и за моје родитеље који тада нису смели из куће да изађу, читање књига, гледање филмова, серија, прављење клопе... Пре пандемије све набројано је било у мањој количини јер нисам неко ко уопште седи код куће и гледа филмове и серије него више даје акценат на дружењу уживо са људима.

Посебно поделите искуства и изазове на послу током пандемије: на месту рада или од куће

Хонорарни сам радник на терену тако да у току јаче пандемије нисам имала посла, али када је дошло до смиривања ситуације главни утисак је био да људи нису желели толику комуникацију као пре пандемије.

Разлика у пословним и приватним обавезама пре и током пандемије

Разлика у половним обавезама је била већа и садржајнија пре пандемије него у току ње, а у приватним обавезама се све свело на неке основне животне потребе него што је било пре када сам више пажње посвећивала друштву, тренингу, родитељима...

Које вам је најупечатљивије искуство од почетка пандемије?

Најупечатљивије искуство од почетка пандемије ми је отуђеност која се јавила међу људима.

На који начин вас је пандемија променила, а да сте тога свесни?

Променила ме је (а верујем и многе друге) на начин што сам постала помало хипохондар.

Да ли сте ви или неко од ваших најближих прележали С-19, а ако јесте, шта је ново такво искуство донело?

Нисам прележала С-19 да сам тога свесна, а од најближих људи ми је прележала јако добра другарица која се дуго

мучила са болешћу и чак се нашла и на респиратору. Са пандемијом сам схватила колика је озбиљност ситуације и да можемо преко ноћи да изгубимо неку нама веома битну особу...

Да ли сте запазили промене у односу са блиским људима?

Запазила сам промене да су се људи око мене отуђили, постали доста обазривији него пре што је видљиво у различитим сферама живота.

Шта је био Квиско у најтежим моментима? Шта вам је помагало да пребродите кризне моменте?

Квиско у најтежим моментима пандемије било је спремање хране, слане и слатке, на сто начина.

Да ли сматрате да је жена поднела највећи терет пандемије глобално посматрајући?

Не сматрам да је жена поднела највећи терет... Мислим да смо ми жене поднели тај терет колико и мушкарци, само свако на свој начин.

Милица

Основни подаци

Милица Ленаси, туристички водич, незапослена, 3 детета

Опишите један просечни дан од почетка пандемије

Како у послу којим се бавим нема просечних дана већ је веома интензивно, и то током целе године, одједном сам се нашла у ситуацији да “не знам шта бих са собом”. Мислим да смо тада сви детаљно поспремили кућу, направили велико спремање свих ормара и побацали гомилу ствари из куће, надајући се да ће све проћи баш кад то обавимо, али... потрајало је...

Посебно поделите искуства и изазове на послу током пандемије: на месту рада или од куће

Управо то је било најгоре од свега, посла једноставно није било, туризам је током пандемије био у хибернацији и искрено се надам да се то поновити неће. Многе квалитетне колеге су напустиле струку суочивши се по први пут са чињеницом колико је наша индустрија рањива и зависна од других фактора.

Разлика у пословним и приватним обавезама пре и током пандемије

Пословних обавеза апсолутно није било!

Које вам је најупечатљивије искуство од почетка пандемије?

Схватите колико вам значи да се прошетате, видите пријатеље, загрлите се и изљубите са драгим особама!

На који начин вас је пандемија променила, а да сте тога свесни?

Таман кад помислите да сте све доживели, испостави се да то није баш тако... није било први пут у мом животу, али... мислим да смо сви схватили сву тежину оног “Боже здравље”.

Да ли сте ви или неко од ваших најближих прележали С-19, а ако јесте, шта је ново такво искуство донело?

Сасвим сигурно да, али у врло благом облику, и мислим сви укућани (на то указују и антитета која имамо), неки

мени драги и блиски људи су чак били и у болници, али се све добро завршило... и без последица, бар што се тиче свих које лично знам.

Да ли сте запазили промене у односу са блиским људима?

Мислим да смо се из предострожности мање виђали, али је то можда и заблуда зато што су они радили и били стално у контакту са људима, а ја била без посла па самим тим имала и све време овог света...

Шта је био Квиско у најтежим моментима? Шта вам је помагало да пребродите кризне моменте?

Да ипак све има свој крај... и да ће се завршити... једном.

Да ли сматрате да је жена поднела највећи терет пандемије глобално посматрајући?

Свакако, заправо мислим да је то само постало видљиво током пандемије колико је жена пресудни фактор и то на свим пољима.

Светлана

Светлана Рашула, рођена 01.02.1960. године у Пожаревцу, запослена у Градској управи Града Пожаревца у Одељењу локалне пореске администрације, Виши референт за канцеларијске послове, Порески контролор пореза на имовину

Статус заједнице у којој живим: ванбрачна, двоје одрасле деце, старија је ћерка 1988. годиште, млађи је син 1993. годиште.

У мом случају, сваки дан у доба пандемије био је посебан. Из Београда, где иначе живе, су ми дошла деца са унуком, која је у том тренутку имала три месеца. Сва моја пажња у кући је била усмерена у правцу очувања физичког и психичког здравља свих укућана. Срећна околност је да живимо у пространој кући са великим двориштем, тако да смо били у ситуацији да се опустимо и бавимо разним активностима у току дана. Почев од фарбања ограда до играња одбојке и разних других игара. Устајала сам рано, пре свих, да бих обавила уобичајене кућне послове, припремила доручак, забавила унуку... Да не набрајам гомилу познатих кућних послова који су обавезни сваког дана када се у кући налази петоро одраслих и беба од три и по месеца. Чишћење куће, кување, прање гомиле веша, набавка и сортирање намирница и општа дезинфекција. Општа дезинфекција подразумева дезинфекцију свега што улази и излази из куће. Намирнице, обућа, одећа, наша тела. Тако је било. Сви смо били збуњени и у ходу су се формирала правила. У том периоду, посебно док смо били ограниченог кретања, све моје обавезе су биле везане за кућне послове. Нисам имала времена да се посветим себи, нисам успевала да прочитам књигу, да одгледам филм, да одслушам музику коју волим. Нисам се виђала са драгим људима, пријатељима и фамилијом. Зато ми је сваки дан у то време био исти. Наравно, срећа је била уз мене у другом смислу. Моја унука је била са мном и сваког дана ме је увесељавала свакојаким новитетима.

У почетку сам на послу проводила пуно радно време. Поштовала сам све прописане мере заштите и инсистирала на томе да и други запослени то чине. Тражила сам од руководиоца да се понашају у складу са ситуацијом, јер су сви били опуштени и неодговорни. Радимо са странкама и у константном смо контакту са мноштвом различитих људи. Људи су углавном били „плитке памети“ и док нисмо добили наредбу о понашању у доба пандемије нису схватили озбиљност ситуације. Лично сам била у ситуацији да на послу морам да реагујем и конфронтирам се у

односу на колеге који нису разумели шта се дешава и нису били навикнути да поштују правила. Рад са странкама је требало да се смањи, међутим није, само се разликовало то што сам инсистирала да сви носе маску јер сам је и ја увек носила, и што сам после сваког контакта прала и дезинфиковала руке. То је било напорно, али се морало јер је велики број пореских обвезника са којима сам била у контакту долазио из иностранства. То су наши људи који раде у Италији, Аустрији, Немачкој, Француској... Обим посла се наравно није смањио.

Пошто ми је одобрен рад од куће, због година и такве организације, а нису били створени услови да од куће заиста могу да радим, разлика у пословним обавезама је била драстична, тј. нисам од куће могла ништа, ама баш ништа, да радим. Стога ми је време које сам проводила са породицом почело да личи на неки нереални одмор, али ми је пријало јер сам као и свака „матица“, имала све на окупу и на оку. Наравно, моје су обавезе које се тичу послова у кући биле много веће, што понављам већ неколико пута.

Искуства су разнолика. Мислила сам да је бомбардовање најгоре што сам доживела, али ова пандемија се може мерити истим интензитетом. Јака сам ја жена, није ме лако сломити и могу да поднесем свакојаке муке. Оно што ми је баш тешко пало је била одлука да се старим људима забрани кретање. Свако ко има у породици или у близини стару особу, зна да их у животу одржава комуникација са околином, шетња, одлазак у продавницу, било шта. Ова ситуација ме је поразила и уверила колико је људски живот неважан када о томе одлучују некомпетентни људи. Мој отац који има 88 година је активан, мобилан, за своје године изузетан и ова одлука је могла да буде кобна за њега. Срећа је да је сналажљив и да је имао могућност да се склони и у природи проведе време.

Промене, после свега што доживљавамо, су неминовне. Ја сам постала обазривија и мање се дружим. Виђам ограничен број људи и то ми смета, недостају ми пријатељи, фамилија, заједнички викенди, путовања, концерти, слобода... Остарила ме је ова пандемија и ограничила, узела ми је слободу.

С-19 су прележали моја ћерка и зет у октобру 2021. године, ја сам управо завршила са изолацијом. Шта да кажем? Свака болест нас ограничава и поражава. Ово је још једна у низу препрека које се морају прећи. За сада немамо неких већих последица и то је добро. Али, спознаја да није готово, да се ово понавља и да нико није заштићен, ствара посебну опрезност и нервозу.

Промене су свакако видљиве на сваком кораку. Већ сам напоменула да смо се сви отуђили и да је дружење и виђање са пријатељима сведено на неподношљиву меру. Бар за мене. Углавном су моји блиски пријатељи брижни и обазриви, тако да се врло мало виђамо, тек у посебним околностима, када је лепо време, напољу и сл.

Мој Квиско је моја унука Вера. Она је у сваком тренутку била моја звезда водиља.

Наравно да је жена поднела велики терет пандемије. Жена је иначе носилац великог терета у Србији. Глобално, чини ми се да је слична ситуација.

Најупечатљивије искуство је била забрана кретања за старе људе. Губитак слободе. Међутим, могла бих да истакнем и ово сада доживљено приликом одласка у Ковид амбуланту. Тотална неорганизованост, која исцрпљује особље и пацијенте. Већ сам нагласила да ме је пандемија остарила, успорила, утупила, ограничила... ни сама још нисам сигурна које ћу још последице препознати.

Наташа

Зовем се Наташа Лукић, живим у Београду, у насељу Вишњићка бања, у породичној кући са двориштем. Живим са супругом и два сина од 13 и 7 година, свекром и свекрвом. Запослена сам у Електродистрибуцији Србије као службеник.

Иако је пандемија вируса Covid-19 званично проглашена негде у децембру 2019. године, у Србију се проширила тек почетком марта 2020. године. Лично ми је сам почетак ширења вируса био изузетно стресан, јер сам у првих недељу дана изгубила драгог пријатеља и колегу. Још увек ми деца с времена на време понове како сам тај дан без престанка плакала, и да се не сећају када су ме видели толико тужну, а нисмо још ни били свесни размера до којих ће ширење вируса довести. Сви, баш сви, смо били више него престрављени чињеницом да смо некога до пре неки дан сретали на ходнику и онда га одједном нема. Маске и дезинфекциона средства смо добијали тек спорадично, али наравно да смо их куповали и носили све време. Канцеларије, након тог смртог исхода и након осталих заражавања, једва да су дезинфиковане два пута, и то уз гомилу молби упућених адекватним службама. Све то свакако утиче на психу запослених и ствара још већи страх и незадовољство. Знам да сам међу последњима напустила фирму, 16. марта. До тада је већина већ била на раду од куће. Међу последњима сам се и вратила, јер је по одлуци града било прописано да родитељ са децом млађом од 12 година остаје на раду од куће. Сећам се да сам једном приликом дошла да урадим радне листе да би колеге добиле плату. Преко гардеробе сам обукла кабаницу са капуљачом, ставила маску на лице и рукавице на руке, и све сам то након посла бацила у гепек аутомобила. Кабаница је била беле боје, са целим тим аутфитом изгледала сам као лекар из ковид болнице.

Непосредно после повратка на посао изгубили смо још једног колегу, а свако од нас је у међувремену у свом комшилuku, фамилији, међу пријатељима изгубио још понекога. Знам да сам увек помишљала како ћемо ми, преживели, имати сигурно неких менталних барикада у остатку живота, али нисам размишљала да ће ова прича потрајати још две године, а још се не види крај.

Морам признати да нам полицијски час, код куће, није тешко пао. Свекар и свекрва су старији људи, имају око 80 година, и ионако се нису превише кретали. Деца су се радовала што не иду у школу, а велико двориште им је омогућило да не осете толико затвореност. Прилаз гаражи је дужине тридесетак метара, возили су бицикле, трчали, играли фудбал и кошарку без икакве разлике. Тужно је једино било гледати их наслоњене на ограду

дворишта како причају са другарима који живе преко пута нас. И њихови родитељи, а и супруг и ја, су се и даље кретали, па смо одлучили да на неко време деца не иду једна код других док не видимо како ће се ситуација развијати. Продавнице су радиле скраћено, апотеке и домови здравља по уобичајеном времену, али смо се трудили да идемо само где је неопходно бар у том првом периоду. Када је постало очигледно да се пандемија неће брзо завршити, а и када смо се вратили на своја радна места, почели смо да се понашамо као и пре свега овога. Деца су се вратила у вртић и школу, старији син се вратио на тренинге кошарке, и изгледало је да је све под контролом.

У августу 2021. син се са кошаркашког кампа вратио позитиван на Covid-19. Не бисмо то ни знали да није требало да путује у Мађарску. Сећам се, био је 1. септембар. Млађи син је имао приредбу за полазак у први разред основне школе, старији је пре подне био у школи, а остатак дана је провео у парку са другарима, док нам тренер није јавио да је тест показао да је позитиван. Никакав симптом није имао, никакве тегобе, али тај мој страх и жаљење што је тај дан уопште био у школи, што је могао некога другог да зарази, што је могао да зарази деду са којим живи а који је срчани болесник и стар. Срећом, сви смо остали здрави, уз његову изолацију и мало више обраћања пажње на његово кретање по кући. Да ли због вакцина које смо примили, сви осим деце, и сви од различитог произвођача, или због доброг имунитета сви смо остали незаражени. Након месец дана од прележаног вируса, од њих тридесетак који су били заражени, само он и два друга са тренинга су имали добар тест оптерећења срца. Сви остали дечаци су упућени на мировање у трајању од најмање још две недеље. То су деца која не пуше, не пију, баве се спортом, заиста страшно.

Родитељи ми живе на Новом Београду. С времена на време смо их обилазили и носили им неке неопходне ствари до којих нису могли да дођу, мада су већину набављали сами. Њима је било много теже. Живе у згради, у двособном стану. Једине особе, осим нас, са којима су се дружили су прве комшије.

Сестра ми живи у Америци, на Флориди. И код њих је пандемија учинила своје, али је она срећом у граду који није густо насељен и нису имали превеликих забрана што се кретања тиче. Можда је то један од тежих момената када су им отказали лет за Србију и када смо схватили да се нећемо видети још неко време. Јако ми недостају. Има ћерку од 4 године, а последњи пут смо је видели када је имала 2.

У међувремену, свекру је откривена старачка леукемија, а мом тати рак грла. Леукемију држимо под контролом, а тати је извађен цео гркљан. Стоички сам све поднела, трчање по лекарима, неизвесност, мамин и сопствени страх.

Негде у тој јурњави између Клиничког центра и маме, одласка на посао, обавеза по кући и око деце, сазнала сам да сам позитивна на Covid-19. Прошла сам са благим симптомима, срећом. Можда је добро што се тако наместило, пријао ми је мали предах док сам „боловала“ код куће.

Не могу да кажем да нас је вирус променио, барем у нашем случају. Могла бих да кажем да нас је упутио једне на друге, да смо се, нас шесторо, све ово време савршено слагали у кући. Са децом смо проводили време као никада до сада. Не знам како су друге породице подносиле затвореност, али нашој је баш пријала. Нисмо делили послове, имали смо времена и више него што нам је било потребно. На питање шта је мој Квиско био у време пандемије одговор би свакако био породица.

Ивана

Ивана М. Ђурић, државни службеник, (при)удата, без деце.

Често за свој живот последњих година кажем да је као у филму „Дан мрмота“, увек исти – никако не и лош - са неким ситним твистом на крају који, пак, неминовно води ка новом, наизглед истом таквом дану. Чини ми се да је у доба короне, овај филмски живот још доследнији том сценарију. Дани су постали некако истији. Сваки подразумева јутарње препицавање по џеповима да проверим где су маске без којих не улазим ни у какав затворени јавни простор, да видим да ли је бочица са алкохолом за дезинфекцију руку спремна, па тек онда да ли је батерија на телефону пуна, где су ми кључеви...

Раније ми нису толико сметали пуни аутобуси, сада увек бирам оне који то нису. Раније нисам каснила никада, сада закасним увек ако то значи да ћу претходно да сачекам онај превоз у којем има мање путника. На послу се и даље мрштим на сваког ко не носи маску, мало проради и пасивна агресија, рецимо се у таквим случајевима измакнем бар метар. Раније сам стално за себе мислила да сам у претходном животу била неки Медитеранац, грљење и љубљење се подразумевало. Сад знам да претходни животи не постоје, него си онакав каквим те направе околности. Прескачем и руковање. Раније сам састанке са колегама или било ким ко има везе са послом, сматрала важним и потребним делом свог рада, сада ми доступност било које онлајн платформе за комуникацију улепша живот сваки пут. Мислим да никада нећу више отићи негде или примити на разговор неког ако буде могло преко интернета да се све заврши.

Службена путовања су увек била службена, никад ту није било ничег гламурозног или посебног, осим саме прилике да ходате улицама туђих градова када украдете сат или два од спавања или прескочите ручак или вечеру. Сада оклевам, веома. Од када је почела пандемија била сам само у Љубљани и то на 20 сати, са све дигиталним кодом који ми је био потребан не само за улазак у земљу, већ и за улазак у хотел, па за улазак у салу за доручак, па за улазак у самопослугу, па за брзинску кафу у башти кафића поред Љубљанице...

Ипак, сваки одлазак на посао, односно излазак из куће због одласка на посао, био је бољи од остајања код куће и „идења на посао“. Готово пола 2020. године радили смо на даљину, сви. У мом случају, то је било као када глумац

у једној представи игра пет улога. Устанем, подмирим своју баш у том периоду непокретну тетку (срећом, има живота и после 85!), све уредно научено са јутјуб туторијала – како променити пелене болеснику, како дати лекове пацијенту који не може да гута, како му дати храну, воду... Па онда проверавам мејлове, одговарам на шта ваља одговорити, па – хвала блутут слушалицама и ајпеду и опцији да искључим (увек) камеру и понекад микрофон – учествујем на бар два или три састанака дневно, док у исто време кувам чајеве, супицу, пасирам, бацам ђубре...

Онда у пет поподне, пре него што паднем у несвест, увек на TLC одгледам омиљени малоумни ријалити како Амери купују јефтине куће по Костарики или Мексику и нервирају се што су им кухиње мале и без кухињског острва. После иде вечера и вечерња тоалета моје болеснице, па групни вајбер позив другарицама јер се на кафе више не иде, да се искукамо једна другој због наших матораца, деце, шефова...

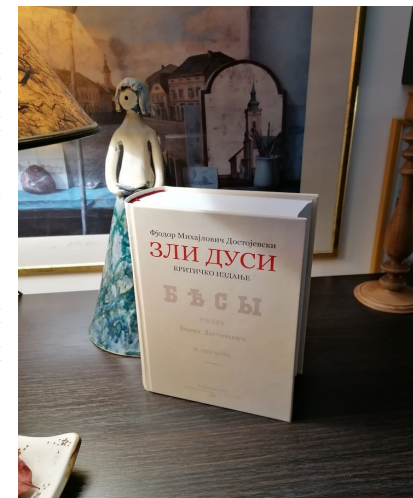
У мом случају, пошто у ужем окружењу нико није имао ковид, јер смо сви били најпре маскирани и дезинфиковани, а потом и пелцовани онолико колико закони медицине дозвољавају, вирус корона је некако био туђи вирус. Све док се није толико раширио и толико напао људе, да су умрли многи мени драги пријатељи и познаници чији одлазак нећу моћи да преболим баш никад. Неки од вируса, неки зато што нису могли да се лече од других болести јер није имао ко да их лечи док су се лекари бавили ковидом. И то ми је свакако и најтеже. Не бришем телефоне из именика, разговарам са њима у својој глави, плујемо заједно и даље оне за које „корона не постоји“ и који „не верују у вакцине“. Ту баш немам ни мало милости, нити разумевања за људе који одбијају да се суоче са реалношћу у којој живимо ево већ трећу годину.

Оно што је помагало и што помаже и даље, јесте нада да ће мој живот једном, некад, постати приближно онакав каква је био пре пандемије. У смислу ритма и начина живота, времена који сам проводила са другим људима. Први такав корак је био недавно, након одлуке да после тачно две године одемо у Шри Ланку, у село на југу те земље, где смо одлазили раније годинама. Уз све прописане мере њихове владе – пуну вакцинацију, негативан PCR тест, плаћена додатна здравствена осигурања, преузимања локалног QR кода са свим информацијама о туристи – стигли смо у Коломбо после 14 сати путовања и још пар сати до места у које смо се упутили. Отишли смо мирни јер је то земља са веома високим процентом пуне имунизације становништва старијег од 16 година, у којој не постоји антиваксерски лоби, у којој се носе маске и чак могу и опрати руке испред сваког супермаркета. Из позиције неког ко долази из Београда, нестварно ми је било да и људи који раде у плажним баровима поштују све мере. Боси, с ногама у песку али сви на одстојању и са KN95 на лицу. Ретко нормална земља, у којој се неко као

што смо мој муж и ја осећамо као рибе у води, јер правила постоје. И јер се правила поштују. И успут, да додам и то да је зимско летовање на југу Азије једно од мојих животних достигнућа, јер сам открила одмор који кошта мање него да летујем у Будви или на Халкидикију, а џунгла и Индијски океан и благи људи Свет(л)ог острва пружају неупоредиво више.

И да не заборавим своје највеће ковид достигнуће – прочитала сам наглас књигу „Зли Дуси“, свих нешто мање од хиљаду страница, свом мужу који је припремао током 2020. године критичко издање тог романа Фјодора М. Достојевског. Упоредивали смо превод из писаног издања са оним електронским, па су месеци „закључавања“ омогућили да и ја дам свој микро допринос нечем тако важном и великом као што је прво критичко издање једног дела овог највећег руског писца на српском језику.

Највећи терет свега овога што нас је задесило ипак нису поднеле жене, већ сви стари и немоћни људи, било мушкарци или жене. Заправо сви они који нису имали или немају времена да нешто измене или поправе у свом животу. И верујем да је то највећи губитак и за те људе и за нас који смо још привремено ту.

Александра

Основни подаци

Александра Крстић (1976), физиотерапеут, предузетник, мајка дечака од 12 и девојчице од 7 година, удовица

Опишите један просечни дан од почетка пандемије

Посао и пацијенти од 9.00 до 17.00, одлазак кући и проведено време са децом. Мање гужве на улици, брже стизала и враћала се кући.

Посебно поделите искуства и изазове на послу током пандемије: на месту рада или од куће

Људи су били уплашени од заразе, па се смањио обим посла. Нервознији, а ниједна обавеза коју ја морам да платим није сачекала.

Разлика у пословним и приватним обавезама пре и током пандемије

С обзиром да је било мање посла имала сам више времена да будем са децом и да више путујемо по Србији, да више квалитетног времена проводим са њима.

Које вам је најупечатљивије искуство од почетка пандемије?

Најупечатљивије искуство ми је КОЛЕКТИВНИ СТРАХ.

На који начин вас је пандемија променила, а да сте тога свесни?

Није ме променила ни у чему, код мене је потпуно све остало исто.

Да ли сте ви или неко од ваших најближих прележали С-19, а ако јесте, шта је ново такво искуство донело?

Два пута сам прележала ковид и оба пута лакшу слику болести сам имала, чак сам теже подносила моје упале синуса од ковида.

Да ли сте запазили промене у односу са блиским људима?

Нисам, чак шта више смо постали приснији, јер се више дружимо.

Шта је био Квиско у најтежим моментима? Шта вам је помагало да пребродите кризне моменте?

Апсолутно нисам имала ни кризе ни тешке моменте.

Да ли сматрате да је жена поднела највећи терет пандемије глобално осматрајући?

Ја као жена, мајка, власник приватне праксе, не сматрам да је све на жени. Просто, ја сам та која то увек носи, много теже сад него док је трајала пандемија.

Милица

Милица Маленић, рођена у јулу, лета Господњег 1981, у Београду.

Виши физиотерапеут по звању.

Професија: јога енерготерапеут и јога инструктор.

У браку 14 година са Марком Маленићем, професором спорта.

Мајка Николи (23) који је студент четврте године Филолошког факултета (Српска књижевност и језик) и Петри (13) која је ученик и спортиста.

Дани у време пандемије били су дуги и по свему ванредни. Моја прва мисао, тог најављеног дана затварања, искочи из фиоке меморије прве године средње медицинске школе — час из предмета Здравствена нега и заштита, лекција о ванредним ситуацијама као што су: епидемије које могу да прерасту у пандемије и пасус „класификација рата: 1. копнени 2. поморски 3. ваздушни 4. БИОЛОШКО -ХЕМИЈСКИ!“ Професор се није ту пуно задржао, више је то био увод у стручни део лекције о заштити и лечењу људства у свим тим ванредним ситуацијама.

Искрено пишем кад кажем да се нисам уплашила, нисам осетила сламање Духа услед „нове“ болести. Не знам како тачно да опишем, али можда је то неки лични или урођени механизам одбране услед шока, наспрам панике, а онда на то и стечени; многи су доживели под 1, 2, а и под 3. Ваздушни, мени много гори и страховитији од овога сада. Ако напоменем да сам четири дана пре бомбардовања Београда 1999. у ГАК „Народни фронт“ родила Николу, наслућује се зебња мојег срца, које је тада требало само да се радује том новом бићу придошлом на свет испод бомби.... али даааа... живот пише романе. Прошавши упечатљиво кроз то прво ванредно стање, с поносом носим орден на левој страни груди. Можда могу рећи да ме је то припремило да „ово“ доживим прибрано, са вером да живот побеђује. Научих са 17 година бити у тој најлепшој улози, али под пуном ратном опремом на срцу, спремна да одбраћим најмање тај један најмањи живот. Сада са више храбрости, љубави и вредности у животу који и све више ценим, па реципрочно томе већа је и жеља да живот, као такав, и све у њему заштитим. Окаљеног ратника, уљуљканог у спокојство мира за који се борио часно, прену глас официра на бранику моје душе: “Мииирно!”. Још један круг, нови орден смисла те чека!?

И тако, након тог шока и пар дана никуда и дезорјентисаности (али услед у НЕкретања!!!), загледана у своје мисли које се роје и разбацују на све и свакога мог изван зидова куће у којој сам са супругом Марком и ћерком. Син је са мојим родитељима 20 km удаљеним од мене и сестре.

Управо је то била преломна тачка на упитнику, тачка у којој је садржано прошло, садашње и будуће време које ме пита, вреди ли да се пустим у вртоглаву инерцију догађаја и све оно што са собом носе - страх, панику, слабост, колективну схизофренију која безмало увлачи, попут црне рупе, или пак бодри, не питајући, већ исправља грбави упитник у знак узвика и блинка ка навише, у 10% вољног и свесног дела мозга, покушавајући да се прилагоди новонасталој гравитацији, а да ме одржи на ногама и при здравој памети.

Заиста, ако ме је пандемија ичему научила или само обновила знање, јесте то да је све ствар ОДЛУКЕ која иде са степеном освешћености појединца. И након пар дана утрнулости и питања, почех да мрдам испод „мреже“ бачене, овог пута, на цео већ умрежени свет. Препознах и тај, скривени начин манипулације са ТВ екрана и екранчића телефона, како мултипликују страх, панику, безумно, а неки, наравно, и свесни тога шта чине — помажу ли или одмажу да се вирус шири земаљским жилама? По мојем мишљењу је, уједно, најјачи утисак тај, колико људима мало треба, па да се одвоје од дара логичног расуђивања и олако препусте струји масовне хипнозе, од које их дели само један минорни делић снаге мишића палца и притисак на ЦРВЕНО дугме off, а која то у ствари снага треба на том бојном пољу релација фотеља-екран!? Елем, да би се тај покрет савршене биомеханике шаком извео, тзв. опозиција палца, што је његов покрет према другим прстима, својствен људској раси (и био би придев „само“ да у тој групи нису и панде и коале, хм?), потребна је она снага вољног момента из оних 10% сиве мождане масе коју покушавају да нам претворе у кашу, ломећи народу вољу или су, на нашу срећу, направили тиме контраефекат који гравитира ка колективној критичној маси□ која више ни сива неће бити. (Занимљиво је још и то да палчеви у рефлексологији представљају главу на мапи целог тела и органа које су уцртана на длановима и табанима; у јога мудрама палац представља конекцију са вишим стањима свести.)

Одмрежени и искључени од уплива туђих, углавном, контрадикторних информација и инструкција, дозвољавамо здравој тишини, у којој нема вируса, да покуша да поврати блистави ум нашим главама. У то име, замолила сам Марка да сведемо на минимум гледање вести и разних емисија о ковиду, и више него довољно је 10 минута да се буде у инфо-току, ионако он на свом телефону гледа и чита вести о актуелностима. Пуштам духовну музику, старе добре мелодије, YouTube записе сјајне емисије „Агапе“, аутора Гајшека, и трибине у којима гостује

неуропсихијатар, психотерапеут, књижевник и академик Владета Јеротић. Те беседе и разговори су ми држале пажњу, испуњавале узвишеним емоцијама уз осмех на лицу. Скоро па сви ти стари записи и те теме су могле да се пренесу на актуелну ситуацију. Цитирам: “Буди оруђе Божијег мира... данас човечанство кипти од немира и никада мир не могу донети они који у себи носе немир и најобичнији грип је психо-соматика...”

Дакле, закључујемо да ово стање и овако презентовано од стране ТВ стручњака слаби наше психолошке шеме логичног размишљања и слаби наш имуни одговор додатно на вирусе, бактерије, микробе итд.

Могу рећи да сам, пре пандемије, више била прикупљач знања разних учења која се надовезују на основу мог примарног интересовања. Већ од првих научених слова, са непуних пет година, она се посложише у мом уму у једну реч — МЕДИЦИНА. А у мојој мини пракси, то је изгледало овако: у импровизованој ординацији, др Ја, по азбучном реду, прозивам прехлађене лутке. Мој деда Цвјетин ми је главни добављач бочица и кутијица, углавном, реуматских (наравно, истрошених) лекова, роковника и неких картонских хартија са табелицама, додуше, грађевинским, али мала Ја их прекрсти у лекарске. Дедина жена Добрила, а моја ортодокс баба, ми је главни достављач литературе, додуше, немедицинске(?): Стари завет, јеванђеља, Житије Светих... Не баш разумно петогодишњем рациу, ипак их читам, јер Душа за године не пита, а мека је да упија питкост тих речи. Хвала јој заувек и за Сан Мајке Божије, стављен као највећи дар од дарова испод мог узглавља. И дан данас, са шест промењених адреса, путује уз мене.

Са тринаест година читам текстове о енергетској медицини, езотерији и психологији... И онда у време пандемије то знање се активира, нема више одлагања позиву да се користи више и у већем обиму. Оживљавам знање из главе у све јачи осећај како треба у свакодневном животу унапредити здравље и да би били у стању одсуства болести, а и како да се бива у благостању телесном, друштвеном, психичком и духовном. Првенствено у односу са собом, ближњима и свим људима који су у мом животу... Све и свакога боље разумем као и принцип узрок - последица /акција - реакција.

Тако је некако било и са годинама накупљаним стварима, одећом заборављеном и слабо ношеном, кулинарским рецептима које су „мирисали“ само на папиру, више налик папирусу, прашњавим мултипрактик апаратима... Све то је опет угледало светлост дана и пуштено у погон коришћења, а и радосних дељења. То сам чак и претворила у забаву да свему наћем употребну вредност. Неретко, кад га имамо, манично трошимо новац купујући и не

баш толико потребне ствари које прете да нас угуше кад, пре тога, угуше и простор око нас. Код мене је ова пандемија стопирала потрошачки чип, ал' не на осећај „шта ћу сад?“, већ да би ме, надам се, заувек научила већој скромности, а и захвалности за оно што већ имам.

Као човечанство више патимо од вишка, а много мање од мањка.

Дакле, дан моје породице, у непотпуном саставу, изгледао је овако: као по обичају, свако јутро започињала сам молитвама, често тако и завршавала дан вечерњим. Суптилније сам осећала сваку реч јер времена за посвећеност има... али онда, после “умивања” Душе, зацрним јаком српско-турском кафом без шећера, али уз свакодневни додатак Маркове критике да ћу тако „спржити“ желудац. Ја сам себе убедила да нећу, а њега уверавам да пропусти добар гушт и разбуђивање 2 у 1, садржано у малој количини тог црног напитка, који он, узгред, никада не пије. Сви они стандардни „женски“ послови рађени су и даље темељније и без прелетања уз шаку суплемената (сви добро знамо који су, напрасно и фармацију изучисмо — цинк за ово, де витамин за оно, уз што скупљи пробиотик...), а онда ред доручка, па мешавина неког чаја против короне (извор YouTube), затим ужина, па ручак, па ред дремке. Вечеру нисмо давали непријатељу, јер невидљив је... И тако у круг као три одојчета у вртићу често без надзора нутриционисте, у вртићу у којем нема изласка напоље. Шта је то са СЗО-ом!? Шалу на страну, али и она нас је одржала њојзи хвала, али заиста оно лепо у томе је да смо сви у исто време за столом, огњиштем, и да се моја, ионако добра, кулинарска вештина још избрусила, а они стари рецепти замирисаше и из шерпе. Ћерка је своје вештине и одржавање кондиције у одбојци спроводила уз тренер-тату у нашем малом дворишту из којег смо једино имали могућност погледа на горе, ка пространству неба, а ноћу, ако нам се посрећи, и у звезде... Кад је мало попустио обруч око затварања, попустио је и Марко и као кључар дома одважио да капију дворишта откључамо и винемо се бицикличким стазама уздуж и попреко по граду, АЛИ уз обавезну дезинфекцију, убитачну за горње дисајне путеве, а и уопште, од тог тренутка на листу свега из маркета чак и кеса и ћонова, екрана мобилног телефона, додато је и шест точкова од бицикала. На моје питање, а више вапај: “па зар и то, БРАТЕ Марко?”, уследио је одговор који не знам да ли да наводим?

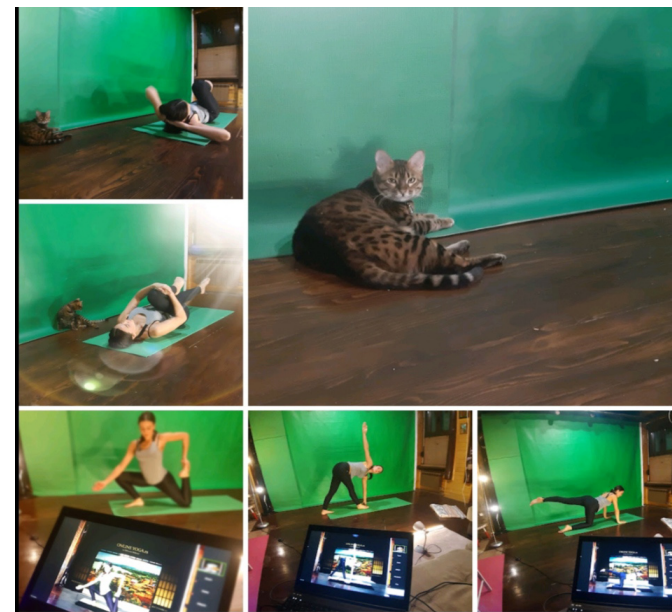
Е, сад долазимо колико се, или није, променио мој дан по природи посла, уместо да свакодневно одлазим на посао у простор недалеко од куће (5 минута брзог хода) у којем водим јога часове мојим дивним женама. Од тренутка Lock Down-а, а на генијалну Маркову идеју, прву испред свих, да не обустављам рад, ни дана тј. ако би већ радила јогу за себе међу четири зида, зашто да то не радим и са другима и даље, тачније, за мене нема одмора.

Моја врста посла то дозвољава, његова, нажалост, не. И тако наставим ја и даље, чак три пута недељно, да преко zoom-а одржавам јога часове и медитације, и то не само за моје полазнике, већ за све који то желе (мислим да је платформа, на којој сам ја радила, дозвољавала 200 укључења од по сат времена). Огласили смо се са сајтом ON-LINE YOGA.RS sa Milicom Malenić и путем дељења прочуо се глас о томе. И ето, већ 20. марта у 20 ч. и после вожње од 20 km, а одмах након рођенданског ручка сина и дувања 21 свећице на торти, утрчавам као јогин у кадар, скоро па професионалног, студија направљеног од наше дневне собе. Да не поверујеш очима шта је тај једини запослени, који је уједно и све у том студију иза кулиса, уз, наравно, малу помоћ шегрта и снагатора одбојкашких мишића, направио у мом кратком одсуству. Практиковали смо да у 20 ч, на Zoom-у, нас 160-200 вежбача аплаузом подршке за медицинске раднике почнемо час јоге. Морам признати, дивно искуство, са пуно позитивне треме око пробијања леда одговорности како ће тај нови начин рада изгледати, да ли ће технички и звук и слика бити

уреду, како ће се снаћи моји стари вежбачи, а тек нови којима ни очи не видим, јер много је више оних који први пут са мном вежбају или први пут чак пробају јога асане, а на моје пријатно изненађење било је и мушког рода. Тако да сам концепт часа свела на лаганији ка средњем нивоу, тим пре што ћу заувек, као завет, примењивати, поред свега корисног наученог из тог најхуманијег позива, принцип „првенствено не нашкодити“ (premium non nocere).

И тако, нисам нашкодила додатним ширењем немира, већ ето, искрено, пуног срца, желела сам да допринесем, колико-толико, очувању здравља, јачању мишића и Духа одређеном броју људи услед изолације, како то јога пракса чини.

Е да, било би ми замерено да не додам, и то, да су занимљивости часовима допринела и два бића флексибилнији од мене — мачак Ноле и мачка Наоми, који су, кад се њима прохте, из само њима знаних разлога, улазиле у кадар

снимања и протезали, истезали... или се само просто излежавали на простирци. Чак су, у тој опуштености тела на коју јога позива, ови моји непослушни ученици надмашили свог учитеља.

И тако, читавих 40 дана јога часова од мене, мојих крзнених јогија и једног човека за све, спусти се завеса. После тог породичног „бизниса“ чија је једина плата било обострано задовољство, а иза завесе нисмо бројали новац, већ драгоцене утиске и поруке захвалности.

Уједно је ово био осврт на то шта се променило и касније у мом пословању — овај начин рада отворио ми је нове видике, како конкретно мој посао радити на даљину. Наиме, наставила сам да, за једну групу чланова, којима тако одговара, снимам часове и шаљем линк. Радим и уживо, у мањим групама, сходно мерама превенције против заразе и оно што нисам никада (чак сам и одбијала индивидуалне часове) и које су ми омогућиле да осмислим холистички и сасвим лични приступ појединцу и тако се рађа мој концепт АСТРОХИЛИНГ ЈОГА.

Промене код блиских људи најосетливије сам препознала, са оним са којим сам била данима 24/7. Марко... како сам већ навела, његов посао је тада стао сасвим, био је човек који код куће, понекад, не буде и по 12 сати, који ради на два фронта, што је сходно његовим великим амбицијама и енергији. Он поседује и води спортски објект који се бави едукацијом скијања и оснивач је Музеја бродарства који је у склопу Брод ресторана, огромног капацитета, и има толики број запослених (који није испод 20 људи!!!). Јасно да у његовом случају потпуна обустава рада и рада свих тих људи, и до тада сто на сат мобилног човека сведеног на кретање у 100 метара квадратних - шта је у њему овакав пресек дотадашње ситуације пробудио. Иако је понављао: „Баш је супер МАЛО у кући бити, заједно смо, одморићу напокон МАЛО, имаћу времена и да више тренирам (убрзо стиже у кућу и справа за симулације веслања), имаћу више времена да проводим са Петром“ итд... Ипак је из њега „вриштала“ анксиозност, страх шта још носи будућност у којој нема зараде, а чини ми се, најтеже свима пада неизвесност колико ће да траје ово лудило. Потпуно сада разумем ту другу страну, ипак, много већи терет материјалне егзистенције носи он и као глава породице, а ја као врат наравно морам бити што флексибилнија да глава мање боли. А да ли је увек било лако и да ли сам ја каткад била и „укочени врат“ - сигурно да јесам. На жени се кроз векове, а тако и у овом времену, рефлектују читаве околности, како породице, тако и друштва, а често тај терет који понесе/поднесе и начин како, директно враћа рефлексију да свет буде ипак боље и лепше и пријатније, топлије, ушущканије место за живот и поред разарајућих ситуација како за друштво, а тиме и за породицу као основ истог. Јер, како кажу од давнина: „Кућа на темељу лежи, а дом на жени“. Жена поред свих послова у кући и око деце, треба да упосли и

свој оптимизам на високи напон, и да сама буде ведро Духа и још да свој посао брзо прилагоди овој промени, ако је то уопште могуће, или ако без посла није остала током пандемије... ееееex, треба све то да прође кроз мозак, душу, емоције – подвиг достојан ордења.

Богу хвала, од мојих ближњих и од ужег, а и ширег круга пријатеља и познаника, нико није доживео тежак облик ковида. Марко, Петра и ја нисмо, а да то знамо, тј. нисмо регистровани у систему да смо прележали вирус. Међутим, у мају 2021, пред редовне контроле комплетне крвне слике, урадили су ми и серолошки тест који је детектовао знатан број IgM антитела. Ја се до данас нисам вакцинисала, Марко јесте, кад је први контингент Синофарм вакцина стигао у Србију.

Описаћу и један значајан догађај који се одиграо у време полицијског часа који је пао на Лазареву суботу, радосни православни празник за децу, Врбицу. Мој рођени брат одлучио је да симболично крсти сина Лазара. Како је то раније већ било заказано, свештеник се сложио да, без обзира на ситуацију, уприличи чин крштења у кругу најуже породице и Лазаревог кума. Поносна сам на све њих што су то учинили тако и баш тада, иако нисам била са њима физички, јер из града се није смело без посебне дозволе. Мислима сам била тамо и баш у часу кад је почињао сам чин у цркви, ја сам била испред својих икона на зиду своје „црквице“ и узносила најлепше жеље да путују сабравши се уз молитве свештеника и кума.

Да је небеска равнотежа мени била наклоњена... пет месеци од тада, указана ми је част да будем кума предивној малој Катарини.

Брат је добио и другог сина, у јулу 2021, бебу Стефана. Крстили су га 09. 01.2022. (Свети Стефан), у тој истој цркви, исти је свештеник, исти је кум... али овог пута, и ја сам ту са својима.

Квиско у овим данима била је молитва, деца моја и деца браће и сестара, и ишчекивање да се поново видимо, грлимо, играмо и смејемо, као што само деца умеју; кућни љубимци, физичка активност... и даааааа реке, не било које реке већ његово величанство Дунав и књегинја му Сава.

Највећи квиско свега јесте љубав, љубав безусловна према другом човеку.

ЉУБАВ ЈЕ КРУНА СВЕГА

Бојана

Основни подаци

Бојана Ћебић, разведена, двоје одрасле деце (и у кући и ван куће, статус се мењао)

Опишите један просечни дан од почетка пандемије

Сви радимо од куће - потреба да бринем о деци као да су мала - кување, спремање, изигравање да је све ок.

Посебно поделите искуства и изазове на послу током пандемије: на месту рада или од куће

Радим у својој кући и иначе - дакле без великих промена у том смислу.

Разлика у пословним и приватним обавезама пре и током пандемије

Повећање породичних обавеза јер смо период за који нисмо знали колико ће да траје и како ће се ствари развијати живели у истом домаћинству.

Које вам је најупечатљивије искуство од почетка пандемије?

Страх од болести, страх за egzистенцију - увећавано опречним информацијама.

Да ли сте ви или неко од ваших најближих прележали С-19, а ако јесте, шта је ново такво искуство донело?

Прележала лично само ја.

Да ли сте запазили промене у односу са блиским људима?

Не нарочите. Можда је пандемија оголила у људима оно што раније нисам примећивала.

Шта је био Квиско у најтежим моментима? Шта вам је помагало да пребродите кризне моменте?

Заједнички боравак са децом и псима.

Да ли сматрате да је жена поднела највећи терет пандемије глобално посматрајући?
Не.

На који начин вас је пандемија променила?
Не знам да ме је променила.

Маја

Основни подаци

Маја Лековић, графички дизајнер, удата, једно дете

Опишите један просечни дан од почетка пандемије

Као трудница коју је задесила пандемија дан ми је прилично био сведен на кућу и мировање, а и сад је исто тако. То пре није био случај обзиром да сам доста радила и имала активан друштвени живот.

Посебно поделите искуства и изазове на послу током пандемије: на месту рада или од куће

Као трудница на трудничком, а затим и на породичком, сазнајем да сам остала без посла. Тачније, агенција у којој сам радила одвојила се од фирме за коју је радила, и сви запослени, осим мене, пребачени су у ту фирму (мене нису пребацили због трудничког). Тако да, по повратку са породичког, фирма у којој су све моје колеге, није хтела да ме прими назад под неоправданим изговором.

Разлика у пословним и приватним обавезама пре и током пандемије

Обзиром да сам добила најодговорнију и најлепшу улогу у животу, разлика у обавезама и одговорности је неописива у односу на период пре пандемије.

Које вам је најупечатљивије искуство од почетка пандемије?

Неизвесност око порођаја (где ћу се порађати, ко ће ме порађати пошто је моја докторка радила у ковид болници, да ли ће све бити у реду...) и период када сам прележала корону.

На који начин вас је пандемија променила, а да сте тога свесни?

Пандемија ме је променила утолико да, ако је икако могуће, још више ценим здравље и живот.

Да ли сте ви или неко од ваших најближих прележали С-19, а ако јесте, шта је ново такво искуство донело?

Да, прележала сам С-19 и било је врло исцрпљујуће. Чуло мириса ми се није још увек вратило у потпуности. Још

уек имам бол у грудима и деси се да отежано удишем ваздух, такође, повремено осећам аритмије када легнем да спавам.

Да ли сте запазили промене у односу са блиским људима?

Да, генерално сам приметила да су људи депресивнији, дистанциранији и углавном уздржани.

Шта је био Квиско у најтежим моментима? Шта вам је помагало да пребродите кризне моменте?

Без сина ко зна како бих све изгурала. Он ми даје неописиву снагу и вољу за даље.

Да ли сматрате да је жена поднела највећи терет пандемије глобално посматрајући?

Да, без двоумљења.

Радославка

Основни подаци

Радославка Жигић Деспотовић, новинарка – уредница, удата, једно дете које одраста у породици

Опишите један просечни дан од почетка пандемије

Не могу да опишем просечан дан, с обзиром на то да се из дана у дан ситуација мењала, али ћу покушати да опишем најчешће понављане ситуације, током дана од почетка пандемије.

Редовно радим, па морам да идем на посао. Супруг такође. Дете иде у школу. Редовно јутарње мерење телесне температуре, пре него што ћерку одведем у школу. Спремам се за посао. Идем превозом, па свакодневно страхујем за своје и здравље укућана. У превозу се осећам нелагодно јер је препун, а отприлике трећина путника не носи маске. Поштујем све прописане мере заштите. Пошто сам новинарка, одлазим на терен. Присутно је око 50 људи. Опет трећина не носи маску. Људи се грле и смеју. Гласно говоре. Осећам нелагоду. Седамо у ауто колега и ја и одлазимо у ТВ монтажу. Пролазимо кроз централну канцеларију, срећем колегиницу, која ми каже да је друга колегиница оболела од короне. Перем руке и чистим алкохолом тастатуру. Чујем подсмех и не осећам се пријатно. Монтирам и шаљем прилог на мрежу. Проверавам да ли сам све завршила. Поново крећем ка превозу. Аутобус је крцат. Трећина опет не носи маске. Муж преузима дете из школе. Ћерка помало слини. Бринем се. Нудим је воћем, спремам храну, пратим јој понашање. Обнављамо градиво. Водимо је заједно на цудо. Вежбају искључиво у пару, због поштовања мера заштите. То је иритира. По ко зна који пут покушавам да јој објасним да је једино тако могуће, а да јој притом не створим нелагоду и не усадим прекомеран страх. Враћамо се. Тушира се она, па ја, па супруг. Ћерка једе. Схватам да сам јела пре око 10 сати, мало “заварам глад”. Сређујем кућу. Збрињавам кућне љубимце. Одлазим на спавање.

Посебно поделите искуства и изазове на послу током пандемије: на месту рада или од куће

Искуства сам већ навела, а из њих се могу наслутити и изазови. Углавном сам била окружена људима који нису претерано поштовали мере заштите и који су се понашали много лагодније од мене. Највећи изазови које имам јесу да се не заразим, да неком не пренесем болест, али и да ме већина људи на које сам упућена на послу не посматра као хипохондра. До данас се образац није променио, осим што сада увиђам да вирус постаје безопаснији, па је и мени значајно лакше.

Разлика у пословним и приватним обавезама пре и током пандемије

Нема претеране разлике у пословним и приватним обавезама. Недостају ми навике везане за опуштање, као што су одласци у биоскоп, позориште, или виђање са пријатељима у локалима.

Које вам је најупечатљивије искуство од почетка пандемије?

На самом почетку пандемије разболеле смо се ћерка и ја. У Дому здравља Нови Београд, у Блоку 44 тестова није било довољно. Тек се отварала ковид амбуланта у Земуну. Изабрана лекарка ме је лечила телефоном. У леукоцитној формули је приметила да су ми леукоцити ниски, а гранулоцити високи и схватила да је вирусна инфекција. У то време, изолација је трајала месец дана. За тих месец дана, отишли смо четири пута у куповину. Дете је стално боравило у стану. Колико год да смо смишљали чиме да јој заокупирамо пажњу, играли пикадо, стони тенис, друштвене игрице, осећала се скучено. Скакала је по намештају. Моје најупечатљивије искуство је било кад је слоимила кревет и то на месту на које је непрестано скакала. Дете од око 30 kg.

На који начин вас је пандемија променила, а да сте тога свесни?

Променила сам здравствене навике. Редовно користим алкохол као заштиту, носим маску у јавном простору и трудим се да од болести заштитим себе и друге. Много ређе обилазим мајку, а и када код ње одем, не могу да се опустим.

Да ли сте ви или неко од ваших најближих прележали С-19, а ако јесте, шта је ново такво искуство донело?

Прележали смо корону на почетку, а ево и ових дана. Дете је донело из школе, пред распуст. Разболела сам се за њом ја, па супруг. Први пут, у марту 2020. било нам је потребно много више времена да се опоравимо. Имала сам често плитак дах, готово месец и по дана, гадна презнојавања и дијареју. Вакцинисала сам се три пута. Овај последњи пут, пре недељу и по дана, симптоме (бол у синусима, суви кашаљ, усне су ме пекле, дијареја, презнојавање) сам имала око три дана, али се још увек брзо замарам.

Да ли сте запазили промене у односу са блиским људима?

Не превелике. Имала сам срећу да су ми блиски људи истомишљеници.

Шта је био Квиско у најтежим моментима? Шта вам је помагало да пребродите кризне моменте?

Плетење. Помаже ми да не размишљам о ситуацији у којој се налазим.

Да ли сматрате да је жена поднела највећи терет пандемије глобално посматрајући?

Вероватно јесте, иако се то не би могло рећи на мом примеру. Супруг и ја смо имали среће да нам се дневна рутина није много променила.

Које вам је најупечатљивије искуство од почетка пандемије?

Већ сам рекла. Кад је дете, упорно скачући током изолације, сломило кревет.

На који начин вас је пандемија променила?

Усадила ми је здравствене навике којих се нећу одрећи. Почела сам да увиђам важност примарне хигијене простора и тела.

Милица

Милица Костић, уредник и новинар у Новинској агенцији Бета. Удата, једно дете.

Дужи боравак код куће, укључујући и рад од куће, у почетку пандемије потпуно одвојена од шире породице, фамилије и пријатеља. Ујутро одлазак у продавницу по најосновније, смена на послу и пре полицијског часа шетња од сат времена са укућанима. Закључавање од 18h, читање књига и, морам признати, већи унос хране и гледање филмова. Пре пандемије одлазак на посао, ужурбаност, одржавање друштвеног живота - све у свему много активније.

Посао прилагођен пандемији. Новинар ради у редакцији, али и на терену. Због пандемије бројне конференције организоване су без присуства новинара - онлајн, због чега у неким ситуацијама нису била дозвољена питања или је био ограничени број питања, што свакако отежава рад и извештавање са лица места. И организаторима конференција је на почетку све било ново, па смо сви учили у ходу и постепено се враћали на терен уз поштовање мера. Рад од куће и добре и лоше стране. Добре - помоћ сину око школе, поједине кућне обавезе могу се урадити и током смене, не троши се време на шминкање, не губи се време у превозу на путу до посла и од посла кући. Лоше - рад од куће док су укућани присутни утиче на концентрацију током смене, обавезе су самим тим веће и психички је захтевније него рад на послу. Уз обавезну нервозу око брзине интернета или нестанка струје.

Нема много разлике у пословним обавезама, новинар је новинар 24 сата дневно, вест мора да се напише са лица места или путем интернета. Приватне обавезе су се промениле самим тим што смо смањили виђања, одласке код фризера (на почетку) и сл.

Најупечатљивије искуство током пандемије - себичност појединаца који су грабили потрошштине у продавници као да сутра не постоји, али и пожртвованост медицинског особља које је, макар на почетку, остављено на милост и немилост вирусу неадекватним одлукама Владе Србије.

У кризи се показују особине људи. Постала сам свесна карактера људи, пре свега оних који су негирали постојање вируса и по сваку цену одбијали да се вакцинишу. Променила сам начин размишљања и опхођења према себичним људима и онима који не желе да чују, сазнају и прихвате туђе мишљење.

Нас троје у кући смо се за сада сачували од корона вируса, сестра близнакиња је имала, готово без икаквих симптома и ништа се много није променило. Вероватно би било другачије да је била у тежем стању.

Промене су биле неминовне. Са неким сам постала блискија, пошто су се многи отварали и били искренији него пре, а неки су ме разочарали својим ставовима. Можда су и моји погрешни, али тврдоглавост у заступању својих ставова и мишљења која не желе да промене чак и по цену живота других људи ми никако “не леже”.

Квиско су ми увек књиге и музика, али и љубав блиских људи.

Свакако је жена на глобалном нивоу поднела највећи терет пандемије. Почевши од обавеза које су се нагомилавале током локдауна, тако и због очекивања да баш увек и за све има разумевања, да увек мора да буде јака и да се свима нађе, да буде психички стабилна и увек спремна на сваки сценарио. То је сигурно утицало на психичко стање многих жена које у кризној ситуацији нису могле да испуне очекивања. Могу да замислим како је било онима које немају добре односе у породици, да ли је било злостављања и слично. Ми смо у почетку били напети јер нико није знао како ће се ситуација развијати, али сам имала подршку и помоћ мужа и сина, па не мислим да сам извукла дебљи крај током пандемије.

Биљана

Основни подаци

Биљана Гајић, библиотекар у НБ „Илија М.Петровић” Пожаревац, удата, ћерка Ива, унуци Вељко и Никола

Опишите један просечни дан од почетка пандемије

Мој просечан дан пре и током пандемије је исти. Једина разлика је у чињеници да мој отац, који је на прагу 90-те године све мање излази, што због година, што због пандемије, па је моја обавеза да више времена посветим њему и његовим потребама.

Посебно поделите искуства и изазове на послу током пандемије: на месту рада или од куће

Једини прави изазов у току пандемије, како на послу тако и у кући је остати здрав.

Разлика у пословним и приватним обавезама пре и током пандемије

Такође све пословне и приватне обавезе су сведене на минимум, јер их поштовање превентивних мера заштите чине компликованим.

Које вам је најупечатљивије искуство од почетка пандемије?

Моје најупечатљивије искуство је дистанца. Са најрођенијима, најближима, најдражима...

На који начин вас је пандемија променила, а да сте тога свесни?

Постала сам свесно и намерно усамљена.

Да ли сте ви или неко од ваших најближих прележали С-19, а ако јесте, шта је ново такво искуство донело?

Мој отац је прележао С-19, и то сазнање да могу да га изгубим за пар дана или пар сати учинило је да се осећам беспомоћно иако сам мислила да сам учинила све да он буде безбедан.

Да ли сте запазили промене у односу са блиским људима?

После овог искуства схватила сам да нико није безбедан и да ништа не може да се учини да се постигне потпуна

заштићеност, па сам се опустила у односу на друге људе и пустила да живот иде својим током. Видим и да људи из мог окружења све више тако размишљају.

Шта је био Квиско у најтежим моментима? Шта вам је помагало да пребродите кризне моменте?

Свакодневни, исцрпљујући рад ми је помогао да превазиђем најкритичније тренутке.

Да ли сматрате да је жена поднела највећи терет пандемије глобално посматрајући?

Наравно, жене су те које увек подмећу леђа да би за своје најближе створила безбедно окружење.

Ако је најупечатљивије исто што и најтеже и најболније, то је смрт моје куме.

Сазнање колико лако се живот угаси.

Ивана

Основни подаци: име и презиме, професионални статус, породични статус и деца (у кући или ван куће)

Ивана Ђуровић, правник, запослена, неудата, без деце

Опишите један просечни дан од почетка пандемије (било за време закључаности, било након њега) са освртом на оно што се разликује у односу на период пре пандемије

За време закључаности радила сам од куће (рад од куће и даље траје) и била код сестре која живи у кући, тако да бих после посла дан проводила играјући се са сестрићем, помажући око кућних послова, што се разликовало у односу на дане пре пандемије када сам одлазила у канцеларију, а увече углавном шетала или одмарала код куће. Након закључаности вратила сам се кући, у стан у коме живим са мамом и углавном сваки викенд користила за једнодневне излете по Србији, док су радни дани били резервисани за посао и активности које су током закључаности биле недостижне - зубар, масажа...

Посебно поделите искуства и изазове на послу током пандемије: на месту рада или од куће

Изаова у смислу организације рада није било јер је мој сектор био фино организован. Рад од куће је био отежавајућ због социјалног момента, али није трпела сама организација посла. Моје радно место је било угашено годину дана после проглашења ванредног стања због гашења ћерке фирме у Црној Гори, након чега сам променила две позиције. Одлазак на нове позиције није утицао на квалитет обуке која је била одржавана путем Zoom апликације. Са садашњим радним задацима сам се добро ухотела без обзира на рад од куће и у оваквим условима.

Разлика у пословним и приватним обавезама пре и током пандемије

Приватне обавезе су трпеле само током закључаности, пословне су се, обзиром на рад од куће прошириле на могућност да радим и после радног времена. Нисам била на то приморана, нити било ко из моје фирме, већ је то било на добровољној бази.

Које вам је најупечатљивије искуство од почетка пандемије?

Прележан вирус, који је нажалост захватио велики део мојих плућа и изискивао више од 3 недеље лежања у болници.

На који начин вас је пандемија променила, а да сте тога свесни?

Мислим да смо се одаљили једни од других, дружења су се, узрокована страхом, смањила. Рад од куће ми је пружио могућност ношења лежерне гардеробе. Психички ми је некад било јако тешко јер се моја мама од почетка јако пуно плашила. То је утицало на наш однос. Друге промене код себе нисам приметила.

Да ли сте ви или неко од ваших најближих прележали С-19, а ако јесте, шта је ново такво искуство донело?

Јесам ја, као и моја мама, сестра, зет, сестрић, момак и његови родитељи... Од блиских људи већина јесте прележала. Нажалост смо мама и ја биле и хоспитализоване. Научила сам да се више чувам и мислим да ћу дуго памтити искуство из болнице где сам 10 дана провела и на интензивној нези са великом количином кисеоника. Ужасно сам се плашила, мада нисам била у паничном страху како иначе знам да будем. Углавном се искуства из болнице сећам половишно, али се страха за живот сећам одлично. То је страх где се само окрећете са бока на бок молећи Бога да вам буде боље и да лекови делују. Доста сам се молила, много сам плакала, углавном сам била ћутљивија и тиха, али јако уплашена.

Да ли сте запазили промене у односу са блиским људима?

Да, мислим да је највише утицало све на однос са мојом мамом коју је страх од пандемије и рад од куће још више учлаурио.

Шта је био Квиско у најтежим моментима? Шта вам је помагало да пребродите кризне моменте? Сликати предмет и послати (тј. донети на дане да се дигитализује)

Дуги разговори са момком, играње са сестрићем и пеглање.

Да ли сматрате да је жена поднела највећи терет пандемије глобално посматрајући?

Да, поготово жене које раде од куће, а којима деца нису ишла у школу или вртић.

Снежана

Основни подаци

Снежана Зорић, наставник у гимназији, удата, једно дете

Опишите један просечни дан од почетка пандемије

Дан се углавном сводио на извршавање основних пословних и породичних активности. Друштвени контакти у смислу посета пријатељима и родбини, славе, рођендани, одласци у биоскоп, позориште, тренинге и сл. су били сведени на минимум или су потпуно изостајали. То је углавном оно по чему се разликовао живот у пандемији. Свакако су више били присутни страх, неизвесност, стрепња.

Посебно поделите искуства и изазове на послу током пандемије: на месту рада или од куће

Ново и прилично непријатно искуство био је рад од куће. Требало је ускладити пословне и породичне обавезе тако да ништа не трпи. Требало је за кратко време овладати новим методама и техникама рада, као и ИКТ вештинама. Све то је било прилично стресно и напорно.

Разлика у пословним и приватним обавезама пре и током пандемије

Пословне обавезе су прилично повећане и усложњене због комбиноване наставе или наставе на даљину, због чега приватан живот трпи и потребна је боља организованост.

Које вам је најупечатљивије искуство од почетка пандемије?

Не пада ми ништа на памет.

На који начин вас је пандемија променила, а да сте тога свесни?

Променила је неке ставове и погледе на живот и приоритете. Више се цене здравље, хуманост, емпатија и неке мале, обичне ствари.

Да ли сте ви или неко од ваших најближих прележали С-19, а ако јесте, шта је ново такво искуство донело?

Изгубили смо блиског члана шире породице због вируса, а многи су га прележали. Моја ужа породица је за сада

избегла вирус. Све то нас је подсетило на то колико је човек крхко биће, а живот непредвидив. Ново искуство - радовати се и уживати у малим, обичним стварима и више времена и пажње посветити блиским људима.

Да ли сте запазили промене у односу са блиским људима?

Да, људи су забринутији за живот, здравље и будућност; мање се смеју и радују.

Шта је био Квиско у најтежим моментима? Шта вам је помагало да пребродите кризне моменте?

Нада и урођени оптимизам као и подршка породице.

Да ли сматрате да је жена поднела највећи терет пандемије глобално посматрајући?

Да, жена је дефинитивно поднела највећи терет. Требало је у измењеним и тешким условима успешно ускладити улоге и обавезе мајке, супруге, ћерке, пословне жене и домаћице.

Лаура

Име ми је Лаура Барна, а будући да сам по занимању писац, могу себи дати слободу избора и година и порекла и места рођења, као и места живљења – тренутног и будућег. Јер, цео свет је моје место, што ми професија омогућава, макар то место било и измаштано. А маштала сам о Америци, Њујорку, Менхетну, Тајмс скверу, Колумбија универзитету, и вероватно уобразиљом успела да призовем маштано и преведем га у стварно. Превођење је кренуло позивом једног њујоршког вајара и сликара, нашег порекла, а који је замислио монографију о свом уметничком стваралаштву, на српском и енглеском, избравши мене као писца. Резервисала сам авионску карту за 28. фебруар 2020, с намером да останем петнаестак дана, а за које сам рачунала да ћу успети да прикупим сав материјал и монографију завршим у Београду. Успут сам испланирала да обиђем понеке државе САД, Нијагарине водопаде, наравно и већину њујоршких музеја и галерија. Кад хоћете да насмејете Бога, испланирајте сутрашњи дан, а ја сам га баш својски насмејала, испланиравши свих петнаест дана.

Још тог фебруара 2020, брзином светлости ширила се прича о вирусу, и то разарајућег дејства, али је жеља да видим Америку и Њујорк била толико јака да се нисам много обазирала на претње, упозорења и могућа најтамнија сценарија. Додуше, још почетком године, све више се на улицама виђало појединаца с маскама, нарочито на међународним чвориштима као што су аеродроми. И аеродром „Никола Тесла“, тог 28. фебруара, био је прошаран маскираним лицима за која сам са игноранцијом мислила да су екстреми, хипохондри и лаковерници који наседају на прву црвену узбуњујућу заставу. Наравно, кренула сам на пут без маске, дезинфекционих средстава и свега онога што нам је за протекле две године постало уобичајени приручни аксесоар, понекад и модни детаљ.

Моје прво одредиште по доласку у Њујорк, био је Колумбија универзитет на којем је дотични уметник радио као професор скулптуре. Сунчан дан измамио је на десетине студената у двориште, седели су и лешкарили по степеништу, травњацима, жардињерама, ћаскали, читали, или су сурфовали с лаптоповима у крилу, неки су пијуцкали кока-колу или воду, разговарали, смејали се, неки медитирали, вежбали у лотос позама, све у свему није се осећао ни наговештај присуства опасности у ваздуху, те сам и ја у потпуности скрајнула вирус из мисли. Наредних дана обилазила сам Менхетн, посетила Метрополитен и Гугенхајм музеј, а цео један дан посветила сам Нијагариним водопадима, и све је деловало уобичајено, колико је у граду светлости и порока уопште и могло бити уобичајено. Чекирала сам повратну карту за 16. март и веровала да је све време овога света у мојим рукама за одживљавање америчког сна, успут сам прикупљала податаке о уметнику на чијој монографији сам радила, верујући да управо завиривањем у ћошкове Њујорка пишем монографију.

Петнаестог марта, синхронизовано на свим медијима, саопштили су вест о затварању аеродрома, укидању свих летова и затварању граница због проглашења пандемије Covid-19. Да су бар сачекали један дан, да се вратим у Београд, била ми је прва помисао, одмах потом обузео ме је непојмљив страх: шта и како даље у туђој земљи, с ограниченим визним трајањем, још прекоокеанској? Моја слика Америке – она маштана, али и она реална – преко ноћи се променила. Постала сам сведок шта ванредно стање може да учини за кратко време. Опсада мегамаркета наступила је још истог дана по проглашењу пандемије, људи су сумануто куповали и оно што им треба и оно што им не треба, као пред ратно стање. Ускоро, Њујорк је опустео, улице празне, Тајмс сквер тек с покојим перформером или хомлесима. Музеји, галерије, радње са скупocenом робом су закатанчили своја врата, безмало на свим изложима писало је ЗАТВОРЕНО! Оно мало смелих да изађу на улицу као по команди су се маскирали, што хируршким маскама, што штитовима, уз обавезне рукавице, нервоза би наступила чим би се неко некоме примакао на корак, два. Град од осам милиона становника деловао је као уклето место! Нисам могла да верујем колико човека може да промени синхронизована пропаганда, извуче из њега себичност и саможивост, а све зарад опстанка. И колико страх успева да овлада не само појединцем него и колективом. Моја визија – „земља снова“ претварала се у оно што је постајало реалност – „земља страха“. Лично, нисам придавала много пажње заштитним мерама, нити сам имала икакву бојазан од заражавања, али су убрзо почели да ме упозоравају на поштовање правила, што ћутке – избегавајући ме, што вербално – уз усиљен смешак.

Поновни одлазак на Колумбија универзитет због прикупљања преостале грађе за монографију био је за мене поражавајући. Некадашње пуно двориште младим људима, студентима, професорима, асистентима, њихова

граја и смех, укратко – жив живот, заменили су тишина и пустош као после нуклеарног рата. Универзитет није радио, сва врата закључана, а оно мало њих, задужених за одржавање зграда, са страхом је одмахивало и терало ме да се удаљим, чим би ме угледали.

Остала сам у Америци до 13. јуна, нисам успела да се вратим евакуационим летом из Вашингтона јер нисам имала начин да стигнем до тог града: аутобуски и авионски саобраћај је био блокиран. После три и по месеца отворене су границе и успостављен лет за Србију. За то време нисам излазила много на улицу, не толико због страха од заражавања колико због спознаје да смо једни другима постали извор опасности, чак и непријатељи, и та чињеница ме је поражавала као људско биће. Али, бар сам зато успела за тих неколико месеци да напишем монографију и предам је америчком издавачу, наравно, комуникација је функционисала искључиво мејловима.

По повратку у Београд, понесена утисцима о пустом и самоизолованом Њујорку, започела сам да пишем роман чији је радни наслов “Скупљачи случајева”. Заиста, тих месеци проведених у Америци била сам скупљач разноразних случајева и тобожњих случајности, с поражавајућим осећајем да сам андроид, а не жена. Исто то лето, разболела сам се од ковида, али ме вирус и све невоље које је он донео, и мени лично, али и уопштено, није могао променити. У неколико интервјуа које сам успела да дам за медије, позивала сам на загрљај и јединство, љубав и заједништво, а не на отуђење и дистанцу. И без обзира на то што сам здравствено тешко и с последицама изнела корону, и данас исто то мислим.

Беба

Субота, 4. април 2020.

После почетног, потпуно неумереног читања вести, чланака, стручних и нестручних текстова о свему што нам се догађа, доносим неопозиву одлуку да се манем непотребног нервирања, те да не гледам вести уживо, а да читам углавном домаће и стране угледније новине (ако је таквих још преостало) онлајн, ионако ћу о свему моћи да се обавестим по ФБ или другим мрежама, где ће ми то исто бити детаљно „објашњено“ и интерпретирано. Менталног здравља ради, треба све дозирати. ТВ, тако, постаје медиј само за филмове, серије и снимке неких спортских догађаја на спортским каналима, који оправдање свог постојања у последње време могу да нађу још једино у репризама занимљивијих утакмица, тениских мечева или чега већ, лично бих волела да репризирају и атлетику, нпр... ал' ко мене па пита.

Кад смо већ код спорта и спортиста, потпуно ме фасцинирао став Јиргена Клопа, некадашњег фудбалера, а сада једног од најбољих фудбалских тренера света, који је одржао лекцију и новинарима и свим јавним личностима одговором на питање о томе шта он мисли о корони и како се борити са њом. Рационално, убедљиво и смирено рече човек да то није његов посао и да не види разлог да га ико ишта пита или послуша на ту тему, те да његово мишљење уопште није битно јер он о томе довољно не зна! У времену стручњака опште праксе, “пааметноме доста”.

Почетну еуфорију како ћу сада моћи да урадим све оно за шта, наводно, раније нисам имала времена, врло брзо смјењује резигниран став да нити имам довољно концентрације (сем за „обично“ читање) нити умет да организујем дан да ми личи на поседовање редовних контролних станица које ће ми помоћи да негујем илузију како је све и даље, углавном, по старом. Није и не може тако. Бавим се оним чиме се бави и већина – кувам, за једну особу, чак и она јела која обично траже већи број конзумента, те тако умесим мекике за читаву војску, уместо да меру сведем на мању количину, па их једем целог наредног дана... Уопште, много више пажње но обично посвећујем храни; чистим фиоке, сређујем огромну кутију са марамама, извлачим и чистим све што сам (у недостатку простора) потрпала под кревет... Поново почињем и да штрикам. Срећом, затекла се нека памучна

пређа у кући, започела сам неку блузу јако давно, толико давно да морам да опарам све то већ иштрикано, јер је величина, очигледно, за неку ситнију особу која је, у поређењу са новонасталом персоном, плусквамперфекат. Машала. ОК, штрикаћу прилагођено. Налазим чак и материјал и платно за вез, одлучујем да и то узмем у руке и забавим се послом који заиста одмара мозак, а крајњи резултат буде и леп и видљив. Хвалим себе неумерено како и то знам, ето ме свестране и заинтересоване, можда и машина за шивење дође до изражаја, сигурно 2 деценије неотворена, метри и метри различитих штофова чаме по орманима... Но, све то, ипак, спада у мануелне послове, чиме ће се, пак, мозак бавити, тек ћемо да видимо....

Наилазе и не баш тешки, али, рецимо неочекивани моменти, јављају се неки људи из бившег живота, неумерено коментаришу, немају осећај ни за ред ни за меру, срећом па ме учвршћују у ставу да нису бивши случајно, да сам праве потезе повукла када сам их одстранила из свог живота. Но, дешава се и једна много захевнија и потреснија ситуација – врло блиска особа, пријатељица већ деценијама, сматра да је, после ломова које је имала, куцнуо час да ми предочи какво је њено мишљење о мени, ко сам и каква сам. Неколико дана ломим се како да реагујем, одлучујем, чини ми се исправно, свеједно уздрмана сам и поражена тиме да у кризним временима људи пуцају потпуно неочекивано и ударају свуда око себе без осећаја и границе. С друге стране, у неком делу себе, схватам да сам ову ситуацију очекивала одавно, да је ово било само неопходно затварање пукотина које се већ неколико година шире, а да њихово зашивање, уместо залечења, доноси, парадоксално, удаљавање и крај.

Радује ме само једно сазнање које у тим моментима извлачим о себи – равнодушност према томе да ли сам у праву у некој дискусији или не. Потпуни недостатак потребе да неком покажем и докажем да је моје становиште исправно и неопозиво. То не значи да попуштам, већ само констатујем да Ја знам и да се то у мом свету једино и рачуна. Помаже ми да се не осећам поражено. Бенефит и смирење.

Недеља, 5. април 2020.

Овог викенда су на нам увели полицијски час од суботе у 13h до понедељка у 05h. Лако сам се организовала, за једну особу не треба много стратегије и размишљања шта и како урадити. Оно што ме невероватно нервира је читава логистика коју треба спровести када се излази из куће (што и није превише заморно), али и када се улази у њу. Што ми је не заморно, него ме потпуно изводи из такта: крпа натопљена Доместосом на улазу, спуштање кеса

на одређено место, пресвлачење, рибање руку, алкохол, чишћење бакалука, брисање подова... У мој рационалан свиет све се то тешко уклапа, иако је, знам, неопходно, али ме радње о којима до скоро нисам ни размишљала сваки пут по изласку доводе до хладног беса. Можда се, после свега, када то после једном дође, научимо да заиста будемо чисти, да се не исхракњујемо по улици, не бришемо слине рукама, да не дувамо у другима у лице у превозу, лепимо за оне испред нас у редовима...

Није ми превише било тешко да се уклопим у изолациони начин функционисања. Већ после неколико дана схватам да ми се живот и није толико битно променио. Одувек ми је био неопходан тај неки период дана од пар сати кад морам да се изољујем од свих, да слушам само своје мисли и, евентуално, да радим нешто што волим – музика је пратња свему (својевремено сам све испите које сам имала у животу, без обзира на тежину и захтевност ученог, најбоље спремала тако) па онда читање, филмови... Чак и кад су деца била баш мала и захтевна, никада нисам, ма колико уморна била, а родитељи знају како то тежак умор може да буде, одлазила на спавање одмах после њих. Макар то значило да сам будна и до пола ноћи, седело се у миру и тишини по 2 – 3 сата.

Дакле, све ово, сем одласка на посао, није ми битније формално променило ритам живота. Нешто друго јесте – сазнање да по нечијем туђем распореду морам да организујем свој дан, да има периода када не могу (туђом одлуком) да изађем из куће. Одувек сам имала проблема са свим врстама ауторитета који нешто намећу, траже, наређују... Одрастање у кући у којој је отац био војно лице, давао је, као и већини тако васпитаване деце, само 2 могућа правца у понашању – или потпуно подегање ауторитету или константну побуну. Средина се тешко налазила. Ја је, бар никад, нисам успела да изградим. Сада сам нешто равнодушнија према свему, није ни чудо, давно сам прегурала половину живота, али ми још увијек задрхти желудац на нечије – „Мораш!“ (Занимљив податак у прилог овој мојој причи је да је некадашњи YU рок створен од деце војних лица – Штулић, Бајага, Бора Чорба, Милан Младеновић... Сви ти побуњеници су деца војних лица.)

Све у свему, потврђује ми се теза да сам по природи ипак лоунер, упркос свој својој друштвености, радости и галами када се нађем у жељеном друштву. И упркос сталној жељи за скитњом и путовањима, радозналошћу за упознавањем живота других и другачијих, која ме, и даље, не напушта ниједног тренутка, схватам да сам, а слутим то одавно, много прилагодљивија но што сам мислила, чак и у периоду живота када се много више робује навикама и устаљеном току живота. Умирим се у кући и ућутим, трудећи се да што мање оштећена прегурам кризу. Није ми први пут. Не оваква, пандемијска, али личних је било поприлично. Парадоксално, можда, на први

поглед, али не носимо ли сви, ко више, ко мање, то дељење супротности у себи?

Поразно ми, ипак, у тренутку док о свему овоме размишљам, слушајући једним ухом телевизор, бљесне сазнање да сам побркала дане – убеђена да је субота, 4. април, и да имам још читав дан до проласка полицијског часа, схватам да је недеља вече и да ћу ујутру моћи да изађем из куће. Можда и нећу, али сазнање да могу је много важније.

Понедељак, 6. април 2020.

Дан бомбардовања Београда у II светском рату.

„...Овде су у ватри истопљене бакарне плоче. Овде је горео свитак до свитка, сваки од пергаментa. Овде су спаљене од папира странице које нико није пребројао... А писмено је старо име за српско слово, као што је слово друго име за реч. Овде је у манитој ватри као змија пиштало слово. Пиштало је толико слова одједном да је врисак дирао небо...

...А српска реч, у свим облицима, у свим наречјима и дијалектима, предвуковска и Вукова, није овде спаљена, није овде истопљена, није овде приждивена, јер речи не могу да горе...”

M.B, 2016.

Народна библиотека Србије на Косанчићевом венцу.

Уништено у бомбардовању:

- укупан књижни фонд од 500 000 јединица
- збирка од 1424 ћирилична рукописа и повеља
- картографска и графичка збирка
- збирке часописа и новина
- архив турских докумената о Србији
- преписка значајних личности

Једно питање испод ове вести у коментарима на страници дневног часописа ме запањило – питање „Шта ли је то било сакривено у библиотеци када је гађана, када је одлучено да она буде један од циљева у проглашењу

Београда за 'Отворен град'?" Не могу да верујем да један млад човек не схвата да, када се уништава национално и културно благо, када се уништавају писани трагови о постојању једног народа, нације, државе, да не постоји ништа скупље од тога, ако говоримо о материјалном, јер једино је човек вазда најскупља мерна јединица. Нема начина да се то вреднује и плати, сви агресори су ту рачуницу одувек умели да процене.

И ту нема ни „своје“ ни „туђе“. У таквим чиновима нема ни свог ни туђег, заједничка је то несрећа, свих нас. Свачије уништено културно добро је отимање од света, отимање од онога што присуство човечанског треба да чини вреднијим. Ни не осврћем се на нечију одлуку да фонтана на Славији ноћас боји своје воде у бојама немачке заставе. За тако шта немам речи.

Уторак, 7. април 2020.

Данас не мислим ништа, нема ничег вредног записивања.

Среда, 8. април 2020.

Светски познат и признат модни креатор Ђорђо Армани пише текст о томе како и у ком контексту ће нас задесити многе промене на пољу моде после ове несрећне пандемије.

Арманија не помињем зато што сам фасцинирана високим друштвом и оним што они раде, већ зато што ми се чини да је ипак другачији, да се понаша и ради другачије од већине света који се обогатио радећи предано свој посао.

Има томе сада већ двадесетак година, мислим да је било баш овако око Ускрса, ишла сам у обилазак Северне Италије, туристичка тура, са пуно података и знаменитих места: Венеција, Равена, Фиренца, Верона, Сан Марино, Пиза... Тако је у Италији, као и у Грчкој – иза сваког ћошка вреба нека знаменита статуа или прича. Дакле, док смо се возили по Тоскани, туристички водич, а имасмо срећу да нам доделе једног одлично обавештеног и образованог, говорио је управо о Арманију који није дозвољавао да му се фабрике и производња преселе у

Кину (како су већ тада сви радили) и још увек се држао става да ако је већ Италијан, сва његова роба треба да се производи у Италији, да Италијани од онога што он ради имају и плате и посао. Био је једини у свим областима привреде који је тако одлучио.

Ових дана, донирао је велику суму новца као помоћ држави у борби против пандемије, те написао текст који под знак питања ставља високу моду, њене цене, употребну вредност... Колегиница с посла је, вероватно изнервирана што у време ове пошасте уопште обраћам пажњу на неког милијардера који говори о моди, прокоментарисала мој пост на ФБ, као да је, упркос свему, он извео закључке који не мењају битно посао о коме говори, но мени се чини да ипак није тако. С финим осећајем за детаљ (онако како и своје кројеве прави и по чему можда и јесте најбољи на свету) наводи да ће, вероватно, а он је заступник те идеје, баснословно скупи комади одеће морати да се ставе под знак питања и да се на другачији начин позиционира цели тај посао.

Много важнији разлог због кога се уопште бавим њиме је да је његово мишљење, свиђало се нама или не оно чиме се он бави, веома важно, јер то је мишљење особе која, због свог утицаја, стеченог имена које се поштује и (зашто и то не рећи) финансијске подлоге, јесте она која може нешто радикално да промени. Јер, даба ми сви, радни народ и раја, који другачије мислимо када су велике корпорације у питању и велики новци, дижемо галаму – нит нас ко слуша, нит нас ко шта пита, нит је кога брига за нашу дреку, можемо само једни другима да се јадамо, причамо сами себи исте приче и имамо утисак да смо тако, бајаги, утицали на неке животне токове. Док ови „велики“ (или велики) са именом, средствима и моћима које имају, не почну другачије да се понашају, даба све. И зато је Армани битан.

Четвртак, 9. април 2020.

Данас сам необично друштвено активна. Колега из Босне ме је упитао да ли сам расположена да напишем неку врсту дневника о томе како проводим дане за време короне, за портал који води. Прва реакција ми је потпуно негативна. Но, обазриво му срочим поруку да ми треба дан-два да размислим. Затим, врло неочекивано од себе саме, седам за лаптоп и у року од два сата пишем о свему о чему сам размишљала ових дана, мисли само клизе, срећом, прецизно се сећам и претходних дана, понешто је већ и записано, тако да, на своје чуђење, имам потпуно комплетне забелешке за нека 4 дана и ево се полако комплетира и пети. Док пишем, јавља се и Бојана, пита да

ли сам расположена да читам одломке из неке од њених издатих књига вечерас. Бојана је моја пријатељица, власница издавачке куће Еволута, упознале смо се преко посла, али постале и блиске пријатељице у протеклих неколико година, радо подржавам кад год и колико год могу све њене идеје, јер су ми блиске и радо учествујем у њиховој реализацији, ако се укаже прилика. Ово пријатељство ми је потврда да постоје особе са којима можемо да се зближимо, иако их не познајемо од ране младости или школских дана. Ако имамо срећу да наиђемо на њих. Ових недеља Бојана ангажује своје писце и нас, предане читаоце, да виртуелно упознајемо читалачку публику са занимљивим насловима из њених едиција. Треба се свакако све више навикавати на овакав начин обављања послова, слутим, као и већина, да ће нам много шта сада бити доступно једино тако. Одабрала сам да читам из књиге „Рођење шаховске краљице“, Мерилин Јалом, једно интригантно штиво, које баца нову светлост на настанак и развој шаховске игре. Смејемо се док се договарамо и планирамо, јер је обавезно дотеривање и сређивање пред онлајн наступ, мало смо се одвикли од фенирања, шминкања и кармина у доба короне. Не патим од оног – увек сређена само за себе, нема везе дал’ и ко други види. Опустим се повремено.

Но, лако је за лепоту појавног, моје ментално здравље, ових дана, као и до сада од како се родио, чува мој унук. Крајем маја он пуни 3 године, и буквално и симболично, родио се и живи у времену у коме су ми неке објективне, а богами и субјективне одлуке и догађаји, ломили живот на начин на који сам свакако могла да очекујем, ал’ ни слутила нисам да ће ми толико измицати тло под ногама. Од како се родио, живот ми се делио (и дели) на време проведено с њим (у било ком облику, уживо, видео-четом, или како год) и – остало. Остало, углавном, постоји да би се омогућило оно прво. Нећу о томе каква је то веза и емоција, мене су раније ужасно нервирале и баке и нане и старемајке, које су нон-стоп о својим унуцима причале, без мере за ишта друго. Тако ми и треба, стрефило и мене местом на највишој емоционалној скали. Да се научим, по ко зна који пут, да не дајем мишљење ни о каквом стању и осећању које нисам осетила и у којем нисам била.

Деца ми не живе овде. Син је у Словенији, ћерка, зет и унук у Румунији. Од две радости и бриге, напор бриге и радост удвостручили су се на четири. Додуше, кад сам видела како ми се ћерка удаје, знала сам, упознавши човека којег је одабрала за живот, да сам добар посао урадила.

Вештина да се осећам и понашам као да је ситуација уобичајена, како је све под контролом сада је оно што је “муст бе”. Јер, брига о мени не сме да их додатно оптерећује у погана времена, када и сами имају довољно разлога за страх и несигурност. Разговарамо свакодневно. По неколико пута. Користимо се оним шашавим апликацијама на

видео-чету, смјемо се унуковим изразима које употребљава док причамо, конструкције су врло маштовите, јер је приморан да учи и српски и румунски и енглески истовремено. Сналазимо се како да олакшамо и њему, а и нама. Пре неки дан неутешно је плакао без икаквог видљивог разлога. Због оног невидљивог, кога препознајемо сви, чини ми се да бих била спремна све и свашта да урадим, само да га утешим. Ето чему све неумерена, некритична и безусловна љубав може да доведе – направи од једне fine баке у неким зрелим годинама неупитно храбру особу која би да изађе на црту сваком ко постоји, а одговоран је за неподопштине и зло. Ако треба и без поштовања фер правила. Поштено признајем.

Негде се тешим да сам ја више жељна њих, но они мене и да се, заправо, они брину за мене, а да сам ја та која теже подноси ову раздвојеност и муку што не могу да их видим кад зажелим. Теши ме и то да су сво четворо у државама у којима се, колико видим, одмерено и сталожено доносе потребне одлуке и где се не губи веза са стварношћу у предузетим здравственим и осталим мерама. Кад ме спопадну црњи моменти (црних, још увек, на срећу нема) нервирам се што је и држава у којој ових троје живе, а коју су многи, живећи у нашем дизајнираном комунистичком Дизниленду, држали као еталон за потцењивање, сада потпуно променила, далеко, далеко од онога што је била, нервирам се не зато што су они бољи но што су били, напротив, већ зато што нама ниједан модел није био довољно добар, сем оних катастрофалних, да ово време које је за нама живимо као да ништа научили нисмо, ни из сопственог, нити из туђег искуства.

„Словенац“ се мање јавља, кратким извештајима и прегледом ситуације, непредвидиво и штуро. Али, то је за њега редовно стање, тако да знам да је све у реду и да је добро.

Правим планове за време када ће се ово прошлим звати, чак се и смејуљим на поједине идеје, све је ту спаковано од оног што ми је, у сваком смислу неопходно, и знам да ће сва ова мука у воду да падне кад загњурим главу у вратић мог унука и када ми каже – бака, читај ми!

Понекад отплачем касно увече, кад све (још више) утихне.

Петак, 10. април 2020.

Има писаца који су, дефинитивно, пророци. То, наравно, сваки искусан читалац зна. Не у оном профаном смислу, као предвидели су конкретне догађаје, иако и тога има; вади се ових дана неки роман фантастике и цитирају конкретне реченице које се до невероватног подударају са датом ситуацијом, али не – мени је, ипак, подударност у атмосфери, анализи стања и, евентуалних, догађаја који претходе или следе неким преломним догађањима, много индикативнија.

Строго узев, дански писац Петер Хег, свакако није од оних који би се бавили предикцијама у овом смислу који сам поменула. Његов роман који је први преведен код нас, „Осећај госпоћице Смиле за снег“, прочитала сам тек после одгледаног филма који је снимљен по њему, учинило ми се да је вредно прочитати литературу која је прилично квалитетно и луцидно пренета на филм. Деведесете су године у питању, Нолитово издање, дело одлично опремљено у време када се, упркос општем сиромаштву и недаћама које су нас мучиле, још увек водило рачуна о томе како се издају књиге: тврд повез, предговор, све како виша, једина ваљана, књижарска сила заповеда.

У међувремену, за ових двадесет и нешто година од како сам се заљубила у његово писање, код нас су издата још 3 његова наслова: „Тиха девојчица“, „Приче о ноћи“, „Деца чувара слонова“, придодајем и роман који је издат у Хрватској, а који сам захваљујући дивној ФБ дружини одмах по издавању набавила, „Сузанин ефект“.

Ових дана поамног читања, када готово без критеријума вадим све што је остало непрочитано (а тога има колико год хоћете, чак и код оваквих манијака за читање као што сам ја, пуна корпа непрочитаних купљених књига, прелепа плетена корпа купљена специјално за ту сврху, да се не вуку по поду и не падају са полица) сетим се и јесенас прочитане Сузанин и њеног ефекта, узмем је поново у руке и згранем се над појединим страницама. Отуд и ово помињање Хега.

О Петеру Хегу се не зна много, тек један или два оскудна пасуса која ипак могу поприлично да укажу на особеност поменутог, на танану и еклектичну душу, која се бави разнородним занимањима. Ко је детаљније упознат са његовим књижевним делом, може да издвоји и основне елементе око којих се готово сваки роман плете, без обзира на разноликост и разноврсност тема. Зато лако и налазим и подсећам се детаља који хируршки

прецизно анализирају слику света, Европе, Данске још конкретније, богатог друштва које у свом лицемерју, упркос грађанским слободама и виском стандарду, држи као таоце све оне који се усуде да верују у поузданост и „добронамерност“ државних система.

Главни јунаци романа су обично жене, јаке, образоване личности, неретко обдарене неком посебном вештином на граници интелектуалних и физичких моћи. Дакле – јунакиње. Као и Педро Алмодовар, који је вратио достојанство женским улогама на филму, и Хег се у вртлогу света који се периодично губи у својим импловизивним самоуништавајућим одлукама и начину живота, одлучује за феминину страну људског рода. Да се профано изразим и крајње поједноставим поруку – жене су те које ће спасти свет, ако је то икако могуће.

У светској политици, управо ових дана, видимо да су, у светлу новонастале ситуације, некако најумније вођене државе са женама премијерима: Немачка, Нови Зеланд, Финска, Белгија, Исланд и, наречена Данска. Премијерке, дакле.

Што се нас тиче, преостаје ми да се питам ових дана зашто су, после одлуке о полицијском часу, и осталим примереним рестрикцијама, кућни љубимци у бољем положају од моје мајке која има 87 година и сестре од 66?! Оне имају право да једном недељно изађу из куће и оду у набавку у нека пекарска времена, која мами, додуше, ко и већини њених вршњака и не пада тешко, ионако лоше спава. Сестра већ није тог мишљења, али то је једино време када може да се и види и поприча уживо с мамом. Иако тешко хода јер мора да користи штап и има ко да јој донесе и принесе оно што јој је потребно, мама редовно излази, једва се спуштајући са трећег спрата. Наравно да је жељна да макар једном недељно прође улицама града у којем живи. Кућни љубимци пак (хвала Богу да је тако, живе су душице којима је немогуће објаснити ово све што се догађа) могу сваке вечери и раног јутра да изађу на по двадесетак минута. Ја дословно и педантно поштујем све што је у ових неколико недеља прописано од стране државе као прихватљиво понашање. Сматрам да је то неопходно и да морамо сви да покажемо свест и зрелост да би се ситуација успешно (колико је то могуће) превазишла.

Само ми, ипак, некако слабо иде од руке повлачење паралеле између кућних љубимаца и неких категорија грађанства.

